

## **Pöoli bumbunjan gban dieke die u maagna a yi Korinti tun vuosi wonna**

<sup>1</sup> Manun Pöoli vuodieke Yisa Masia die di wana di n yi u tuntuntu Nabidie Nmun choti ma, manun anan ti numba Sosenesi maagnana gbanke gie

<sup>2</sup> a yia nunun vuodiekemba di dina Nmun a bie Korinti tun ma, nunun vuodiekemba Nmun di vbaruna di ni yi u vuokasumba ba, ta yi u sutu a lagun anan Yisa, anan vuodiekemba mana di benne jige mana ta jama ti Yomtien Yisa Masia; wunun u yine ba Yomtien, ta bi yi tunun ti Yomtien wo.

<sup>3</sup> Ti Chöon Nabidie Nmun anan ti Yomtien Yisa Masia sunni ni ta bi yi ni sogudbagun.

### *Pöoli die di waasuna Nmun dene*

<sup>4</sup> Manun n waasa Nmun sanja mana ni wia anan u chiguna ni zöonun ta sunne ni Yisa Masia wia,

<sup>5</sup> dama ni yese jaan mana Yisa Masia ma mun, ta munni bala wia ta bi munni siba wudieke mana u bala ni chiasu.

<sup>6</sup> Masia wudieke die ti daguna nu, nu munni tuohe mun a pogulu.

<sup>7</sup> Die wia ni ka waari Nmun Halkastika piini kaanu gban anan ni gbaruna anan nunununa daa dieke ti Yomtien Yisa Masia di bala u ken wo.

<sup>8</sup> U nan muḡḡi gbari ni amu ni nan di haguṛi a ga tuḡi daa dieke ti Yomutien di bala u kenj wo ta ni kaanj di yalli wɔɔɔɔɔɔɔɔ ni ma.

<sup>9</sup> Wudieke Nmuḡ di baari u nan yi, kanuḡ u yie. U vɔaruna ni di nuṛuḡ aḡaḡ u Bua Yisa Masia yi nɔabalumuḡ a bemme.

### *Masia diduṛuḡ puole wa*

<sup>10</sup> N nɔballi, n juṛsa ni ti Yomutien Yisa Masia saanj ma di ni mana laguḡ aḡaḡ nɔabalumuḡ, ta nuḡhaguṛuḡ daa bemme ni sunsuḡ, ta ni yi nɔabalumuḡ aḡaḡ suḡanyilibalumuḡ.

<sup>11</sup> N nɔballi, Kilowo tiginj vuosi balu muḡ muḡ di ni yalli wa nuḡhaguṛuḡ aḡaḡ taḡ.

<sup>12</sup> Ba balu muḡ muḡ di ni batanj baari ba di wa manuḡ, ta batanj duḡaḡ di baari di ba di wa Apolosi, batanj duḡaḡ di baari di ba di wa Piita, ta batanj duḡaḡ di baari di ba di wa Masia.

<sup>13</sup> Masia wa puo puo muḡ? Die ba kpaasi muḡ muḡ dagaruḡu ma ni wa? Yaa die ba suwa ni Nmuḡ nyaabu manuḡ Pɔɔli saanj ma?

<sup>14</sup> N waasa Nmuḡ di n ka su ni wɔnyu mana Nmuḡ nyaanj ntaala Kirisipusi aḡaḡ Gayusi.

<sup>15</sup> Die wa ni wɔnyu mana kaanj biagi a baari ba su ni wa Nmuḡ nyaabu n saanj ma di ni duḡa muḡ.

<sup>16</sup> N bi suwa Sitifanasi aḡaḡ u denj Nmuḡ nyaabu, ama n ka bi tuṛsu di n bi su vuonj bɔbra.

<sup>17</sup> Dama Masia ka tuḡ muḡ di n kenj sima vuosi nyaabu; U tuḡ muḡ muḡ di n kenj muṛuḡu u wɔvuuṛaha a yuma vuosi. Daa n naguma vuota sɔbuḡ a baluma yuma ba; die maḡ tuḡ yie die, di

tɩŋ nan yi Masia vuodieke dɩ kpine dagarɩku ma wa kumbu waari ka hagɩrɩŋ.

*Masia kun die dɩ dagɩna Nɩmɩŋ hagɩrɩŋ aŋaŋ v sɩbɩŋ dene*

<sup>18</sup> Vuodiekemba dɩ bana Nɩmɩŋ sieku banɩŋ ba yile dɩ Masia dagarɩku ma kumbu yiwo wɔtɔgɔ; ama tɩnɩŋ vuodiekemba dɩ yene gbatɩtaanjku sɩba a baari ka yiwo Nɩmɩŋ hagɩrɩŋ.

<sup>19</sup> Dɩ maagɩya Nɩmɩŋ gbanjku sɔŋ dɩ Nɩmɩŋ baari dɩ,  
“N nan chɔɔsɩ yɩantielin sɩbɩŋ  
ta vaa sɩsɩburɩŋ chɔrɩŋ.”

<sup>20</sup> Die wɩa, tɩŋgbanjka gie yɩantielin aŋaŋ sɩsɩburɩŋ aŋaŋ nɩnhagɩrɩ nɩgɩrɩba bie wo sɩa? Nɩmɩŋ vaa wa tɩŋgbanjka gie yɩantielin dɩ yi gaantɩŋ.

<sup>21</sup> Nɩmɩŋ, vuodieke dɩ yalla yɩabɔ yine tɩŋgbanjka gie vuosi yɩaŋ dɩ kaanɩ biagi yi ta vuosi sɩmma wa. Die wɩa v yi vuodiekemba dɩ yine Yisa yada wa dɩ ye gbatɩtaanɩŋ, dama wudiekemba tɩ mɔɔlnana a yɩa vuosi ta vuosi dɩ bala dɩ a yiwo gaantɩ wɔbalɩkaha wɩa.

<sup>22</sup> Juu vuosi yaala ba ye mamachi wɩa ta ye yi yada; ta Giriiki vuosi dɩaŋ dɩ yaala yɩaŋ wɩa.

<sup>23</sup> Ama tɩnɩŋ nɩŋ tɩ mɔɔla ta daga ba Yisa dɩ kpine die dagarɩku ma, ta wɩrɩ gie dɩ yie Juu vuosisi sɩnyurɩŋ dɩ haga, ta bɩ yi wɔtɔgɔ a yɩ vuodiekemba dɩ kana ka yi Juu vuosisi.

<sup>24</sup> Ama Juu vuodiekemba Nɩmɩŋ dɩ vɔarɩna aŋaŋ vuodiekemba dɩ kana ka yi Juu vuosi ta Nɩmɩŋ dɩ vɔari ba wa nɩŋ sɩba a baari Masia kumbu wɩaha yiwo Nɩmɩŋ hagɩrɩŋ aŋaŋ v yɩaŋ.

<sup>25</sup> Wudieke N̄m̄uḡ d̄i yine ta vuota d̄i naḡka d̄i ka yiwo gaan̄ wuyiikin̄, kan̄uḡ ka yaa yiaḡ a tiaḡ vuota yiaḡ; ta wudieke N̄m̄uḡ d̄i yine ta vuota d̄i yile d̄i ka wo hagiḡuḡ, ama ka yaa hagiḡuḡ a tiaḡ vuota hagiḡuḡ m̄uḡ.

<sup>26</sup> N̄ n̄mballi, n̄ yilime die n̄ suna die saḡḡa dieke N̄m̄uḡ d̄i wa n̄. Vuota jigiḡ die n̄ vuosi biḡa die yalla yiaḡ ta die yi vuokp̄uma yaa a yi naballi.

<sup>27</sup> Ama N̄m̄uḡ v̄ari wa gaant̄uḡ tuḡḡbaḡka gie vuosi jigiḡ, d̄i v̄ yi aḡ ȳantielin̄ dii viivi; ta bi v̄ari wab̄iti tuḡḡbaḡka gie vuosi jigiḡ, d̄i v̄ yi aḡ hagiḡtielin̄ dii viivi.

<sup>28</sup> N̄m̄uḡ v̄ari wa tuḡḡbaḡka gie wab̄iti, aḡaḡ vuot̄oḡiti aḡaḡ vuodiekeḡma d̄i kana ka yi jaan̄, d̄i v̄ yi wudieke vuosi d̄i yilinen̄e d̄i ka yaa nyv̄ari wa ȳori.

<sup>29</sup> Naa daga d̄i vuon̄ wori a baan̄ biagi a kuuli N̄m̄uḡ nuḡḡa.

<sup>30</sup> W̄uḡuḡ N̄m̄uḡ taasuna ti aḡaḡ Yisa Masia ta v̄ yine ti yiaḡ. U w̄ia N̄m̄uḡ d̄i v̄ari ti a nyuḡ biḡaḡ ma, ta baari ti yiwo vuov̄una v̄ jigiḡ, ta bi yi v̄ vuosi.

<sup>31</sup> Die w̄ia n̄ yine wudieke d̄i maaḡuna N̄m̄uḡ ḡbaḡk̄u s̄uḡ d̄i, “Vuodieke nuḡ mana d̄i yaalinana v̄ kuuli, v̄ kuulime yaa gamma wudieke ti Ȳom̄utien̄ d̄i yine.”

## 2

### *Masia dagar̄k̄u ma kuḡ w̄ia*

<sup>1</sup> N̄ n̄mballi, die n̄ kenne n̄ jigiri die n̄ ka m̄uḡla N̄m̄uḡ w̄iaha a yia n̄ aḡaḡ nuḡanans̄uḡ yaa vuota s̄ib̄uḡ.

<sup>2</sup> Dama sanja dieke die n benne anan ni wa, die n wo sanjanyile a guti Yisa Masia anan u dagariku ma kumbu wa.

<sup>3</sup> Die wa die n kenne ni jigiri, die n buru wa wabu ta cheele anan nmaamu,

<sup>4</sup> ta die n ka daga ta musu waha anan vuota sibu die di baan nan yi vuosi nansu ta ba ye tuoke, ama die n musuya mu, ta Nmun Halikasika die di daga anan ka hagu ru di a yiwo wusie.

<sup>5</sup> Die wa di ka yi vuota sibu vana ni yi Yisa Masia yada ama di yiwo Nmun hagu ru.

### *Yaa gamma Nmun yan wa*

<sup>6</sup> Wusie, ti bala anan yan a ya vuodiekemba di mununa a siba Nmun waha. Ama daa tungbanka gie vuosi yan yaa tungbanka gie naakpuma, vuodiekemba di bala ba waari ba hagu ru.

<sup>7</sup> Yan dieke n balala naa yiwo Nmun yan loburiku u naguna a loburi vuota, yan dieke Nmun die di wolinne a vuaru ta ye ka naan duna di ka nan vaa ti ye juluma ka.

<sup>8</sup> Tungbanka gie naakpumaha wonyi wori a ye siba yabu gie. Ba tu siba ba tu kaan kpaasu ti Yomutien dagariku ma, wonu u sina buru mana.

<sup>9</sup> "Di maagya Nmun gban ku ma di:

Jadieke vuota di yene ka yeye yaa ta wu,  
 ta ka bi yile di ka nan biagi a yi,  
 kanu ka yine jadieke Nmun di yine siri a  
 zien vuodiekemba di chone wo."

<sup>10</sup> Kanuŋ Nmuŋ Halikasika dı yi tı sɩbaka, dama Halikasika sɩba jaan mana anjan Nmuŋ wɔlɔburika wɩa gban.

<sup>11</sup> Vuota haalɩbu dieke dı benne ɔ sukɔ kasuŋ sɩbina vuota sɔŋanyile. Die gban dı sɩ, vuon ka sɩba Nmuŋ sɔŋanyile sie Nmuŋ Halikasika kasuŋ.

<sup>12</sup> Haalɩbu dieke tı tuone wo, ɔ ka yi tuŋgbaŋka gie haalɩbu, ama ɔ yiwo Nmuŋ Halikasika dieke dı baan nan vaa tı sɩmma piini dieke ɔ yɩna tı wa.

<sup>13</sup> Die wɩa, tı ka bala wudieke dı yine vuota yɩan daguŋ; ama tı bala wudieke Nmuŋ Halikasika dı dagina tı, ta bɩ daga Nmuŋ wusieke a yɩa vuodiekemba dı yalla Halikasika.

<sup>14</sup> Ama vuodieke dı wone Halikasika nuŋ, die vuoke ka tuose Halikasika wɩaha, dama ka yiwo wɔtɔɔ ɔ yɩ wa ta ɔ kaan dı sɩba a chɩasɩ, dama Halikasika sɔŋŋinene vuosi ba sɩba a chɩasɩ.

<sup>15</sup> Ama vuodieke dı yalla Halikasika sɩba jaan mana dı sɩna dene, ama vuon kaan bɩagɩ sɩba ɔ sɩna dene.

<sup>16</sup> Sɩba a maagɩna Nmuŋ gbanƙu sɔŋ die wo, dı “Mɩna baan nan bɩagɩ mɩŋŋɩ Nmuŋ sɔŋanyile ta kpaan wa?”

Ama tɩnɩŋ tı sɩba Yisa Masia sɔŋanyile mɩŋ.

### 3

#### *Nmuŋ tontontɩŋ wɩa*

<sup>1</sup> N nɩballɩ, ka yiwo wusie, die n ka bɩagɩ a balɩ a yɩ nɩ sɩba n tɩŋ nan balɩ a yɩ vuodiekemba dı yalla Halikasika, ama die n balɩ a yɩ nɩ sɩba n ŋaana bala a yɩa tuŋgbaŋka gie vuosi die wo, ta nɩ berɩŋ sɩ sɩba ballɩ berɩŋ Masia sien me.

2 Biisin die maŋ yɪ nɪ daa nyindiiki dɔnsa, dama die nɪ ka tɔgɪ die. Leleke gie gbaŋ nɪ ka tɔgɪ die,

3 dama nɪ berin ye sɪ sɪba tɔŋgbaŋka gie vuosi berin; dama dɪ yi sɔgɔbɔaŋ aŋaŋ nɪnhagɔrɪŋ dɪ bie nɪ sunsɔŋ, daa tɔŋgbaŋka gie vuosi berin nɪ dɪ?

4 Dɪ yi nɪ wɔnyɪ dɪ baarɪ dɪ ɔ dɪ wa Pɔɔli, ta wɔnyɪ dɪaŋ dɪ baarɪ dɪ ɔ dɪ wa Apolosi, die nɪŋ nɪ ka beri wo sɪba tɔŋgbaŋka gie vuosi?

5 Manɪa yine Apolosi, ta manɪa yine Pɔɔli? Tɪ mana ko yiwo Nɪmɪŋ tɔntɔntɔ diekemba die dɪ sunŋine nɪ yi Yisa yada. Tɪ wɔnyɪ mana tɔma tɔŋ dieke tɪ Yɔmɔtɪeŋ dɪ yɪnana wa dɪ ɔ tɔŋ.

6 Manɪŋ die n bɔrɪna nyɪnbɔrɪkaha, ta Apolosi dɪ jaasɪha nyaan, ama Nɪmɪŋ die vana a nyuun ta bɪrɪŋ.

7 Vuodieke dɪ bɔrɪnana aŋaŋ vuodieke dɪ jasɪnana nyaan ka yi wɪŋ, ama Nɪmɪŋ yine wɪŋ, dama wɔnɪŋ ɔ vana a bɪrɪŋ.

8 Jaan wori a puo vuodieke dɪ bɔrɪnana aŋaŋ vuodieke dɪ jasɪnana nyaan, Nɪmɪŋ nan tɔŋ ba wɔnyɪ mana yaa gamma ɔ tɔnna mɔ dene.

9 Dama tɪ lagɪsɪ tɔma mɪŋ a yɪa Nɪmɪŋ. Nɪ sɪ sɪba Nɪmɪŋ kɔaŋ, ta bɪ sɪ sɪba Nɪmɪŋ juoŋ.

10 N nagɪ wa sɪbɪŋ dieke Nɪmɪŋ dɪ yɪna mɪŋ wa, manɪŋ sɪ sɪba mɪmɪrɪvɪnɔ wa, a piili a dɔaŋ juoku nyabilɪŋ, ta vuogaan dɪ keŋ mɪa ka sikpeŋ. Ama vuodieke nɪŋ dɪ keŋ mɪa ka sikpeŋ ɔ sɪmma ɔ mɪnana die.

11 Nɪmɪŋ wɔŋ nagɪ wa Yisa Masia a yi juoku nyabilɪŋ, ta nyabilɪŋ bɪ wori ta vuon dɪ baan piili a dɔaŋ.

12 Vuosi batan nan nagı salıma yaa kuutu yaa tannyıgısa a mıa juoku chiaka ba dıana wa sikpen; batan dıan nan nagı daatı yaa huutu yaa kunchıaga a kpıi ka ma.

13 Masia kenin daarı ta vuon mana tuma dı suna die nan daansı a nyın yaalıı ma. Bolin bala ka magısu vuon mana tuma ta yuori dagı ka suna dene.

14 Dı yi ta bolıbu ka dii jadieke vuoke dı mına a zien juoku nyabılkı ma wa, die nın v nan ye tune.

15 Vuodieke jaan dı dine bolıbu, v kaan ye ka tune, ama v gban gban v nan ye gbatıtanın ama ka nan sı sba v chıgı nyın wa bolin me.

16 Nı mana sba a baarı nı yine Nmın juon ta Nmın Halıkasıka bie nı ma, daa die?

17 Die wıa vuodieke dı chıusa Nmın juoku, Nmın nan chıusu die vuoke. Dama Nmın juon yiwo kası, ta nın nı yine kanın juoku mı.

18 Vuon daa gaama v gban. Dı yi vuon dı bie nı ma a yile dı v yiwo yıntien sba tıngbanıka gie vuosi dı yilinene die, dı vına v nagı v gban a bırıı gaamı amı v nan sen bırıı yıntien.

19 Jadieke tıngbanıka gie vuosi dı yilinene dı ka yiwo yan, ka yine wıtıgı Nmın jıgıı, sba ka maagına Nmın gbanıku sıı die wo, dı, “Nmın yige yıntielin ba yan wuyiıke me”,

20 ta bı maagı jıgıı kaanı bıbra dı, “Tı Yımıtien sba dı yıntielibe sııanyile yiwo yırı.”

21 Die wıa, vuon daa ken kuulime yaa gamma wudieke vuota dı baan bıagı yi. Jaan mana yiwo nı sııı,



<sup>22</sup> manuj Pöoli ananj Apolosi ananj Piita ananj tungbanjka gie ananj miivoli ananj kunj, ananj sanjka gie ananj sanja dieke dı bala ka kenj wo mana yiwo ni sutı.

<sup>23</sup> Ta Masia dianj dı su ni, ta Nmıuj dianj dı su Masia.

## 4

### *Masia tontontıj wıa*

<sup>1</sup> Die wıa ni nagı tı a yi Masia tontontı diekemba Nmıuj dı vıarına tı ta nagı ı wusie wolıbrıktı wıbalıkaha a yi tı nuusi me.

<sup>2</sup> Die wıa, wudieke dı yine nıjımına wıonna, dı vına dı tontontı tıma ananj wusie.

<sup>3</sup> Ama n бага wori dı yi ni die mıj sarıya yaa vuonj dı dii n sarıya sıba vuota dı ıaana die ba chanchaalıj sarıya die wo; dama n ka dii n gbanj gbanj n sarıya.

<sup>4</sup> N sıj yıantıya mıj, ama dı ka dagı sıba n ka tıma chıısa, ama tı Yımutienj yine vuodieke dı dinene n sarıya.

<sup>5</sup> Die wıa, ni da dime vuonj sarıya lele gie, ama ni chıısa sanja dieke tı Yımutienj dı bala ı kenj wo, wıunıj ı bala ı nagı jadieke dı benne lumıj ma a dagı yaalıj ma, ta yuori sıgıtı sıj wıa yaalıj ma; sanjka mi vuonj mana nan ye ı bırıj dı sına die Nmıuj jıjıj.

<sup>6</sup> N nıballı, ni wıa maıj nagı n gbanj ananj Apolosi a yi dagıtı amı ni nan bıgıtı a nyıj tı jıjıj amı ni nan dı sıba ba kenj baarı dı, “Da kenj yi poli wudieke dı maagına wa chıanj.” Ta ni wınyı mana da kenj kıtıma ı gbanj vuonj wınyı wıa a tıanj vuogaanj.

<sup>7</sup> Mania yina ni nyinkoriti ni chanchaalij sɔŋ? Da Nmɔŋ yina ni jadieke mana ni yalla wa? Ta du yi Nmɔŋ yina ni, bia wia ni kuule sɔba ka ka yiwo piini?

<sup>8</sup> Ni wɔŋ ye jadieke mana ni yaalala mɔŋ? Ni wɔŋ yiwo nyintitielij? Ni yile di ni wɔŋ yiwo naalij ta vaa ti? Di tɔŋ nan yi mɔŋ nansɔŋ pam du yi ni seŋ yi naalij amɔ tɔŋŋ aŋaŋ ni tɔŋ nan lagij a yi naara.

<sup>9</sup> Manɔŋ n jigij n yile di Nmɔŋ vɔari wa tɔŋŋ vuodiekemba di yine ɔ tɔntɔntɔŋ a vaa ti yi wabiti, ta vaa ti su sɔba vuodiekemba ba bala ba kuv yaalij ma, ta malakasi aŋaŋ tɔŋgbankagie vuosi di vɔara ti fala.

<sup>10</sup> Ti yiwo gaantij Masia wia, ama nɔŋŋ nɔŋ ni nagɔ ni gban a yi yantielij Masia sien me. Tɔŋŋ ti yiwo wabiti ama nɔŋŋ ni nagɔ ni gban a yi hagirɔtielij, ta vuosi di yia ni julima ama ta tɔŋŋ nɔŋ ba nine ka suuli ti.

<sup>11</sup> Saŋŋa kaani a ken tɔŋŋ jinne, ti di dia mɔŋ aŋaŋ kɔŋ aŋaŋ nyanyuule ta bɔba gachɔɔti, ta ba nɔga ti, ta ti di dia ta wo jigiberisikij.

<sup>12</sup> Ti faasi toma mɔŋ a die a nyina ti walij ma, ba ken zia ti, ti ŋaan yinji balɔ wa wɔvuna a yi ba, ta ba ken mugise ti ti ŋaan dii wo suguru;

<sup>13</sup> ba balɔ a chɔɔsi ti saara, ti ŋaan yinji balɔ ba aŋaŋ choti. Ti birɔŋ wa wabiti, ta su sɔba tɔŋgbankatɔŋgɔŋ jagima, ta bi su sɔba tɔŋgbankagie dɔŋɔti a ken tɔŋŋ jinne.

<sup>14</sup> N ka maaga naa a yia ni di n yi ni viivi, ama n maaga di n kpaan ni ni yine n ballichoti wia.

<sup>15</sup> Ni taasina aŋaŋ Masia wa wia, du yi ta ni yalli nɔŋŋandɔsɔŋ tuse ban, ama ni yalli wa

chooŋ balumŋ dama Yisa Masia ma maŋ burŋ nŋ chooŋ dama manŋ n nagina wɔvɔvɔnaha a keŋ balŋ nŋ.

<sup>16</sup> N jɔɔsa nŋ, nŋ dŋa n berinŋ.

<sup>17</sup> Wuri gie wŋa maŋ tɔma Timoti nŋ jiginŋ, vuodieke dŋ yine n bɔachoti ta yi wusietienŋ tŋ Yɔmɔtienŋ wŋa ma; v nan tɔnsŋ nŋ yaa gamma n berinŋ Masia ma, aŋaŋ wudieke n dŋna dŋ dŋa a daga Masia dɔdɔsɔrɔba jiginŋ mana.

<sup>18</sup> Nŋ batanŋ wa yaa wa kalinbaani, ta yile dŋ n kaanŋ keŋ a kaagŋ nŋ.

<sup>19</sup> Ama dŋ yi ta tŋ Yɔmɔtienŋ dŋ yi mŋŋ sienŋ, n nan keŋ kaagŋ nŋ daraa ale wo gie nɔaŋ, ta ye kalinbaantielibe gie, daa ba wɔbalɔka wŋa, ama n yaala n ye dŋ ba seŋ yaa hagarŋŋ yaa ba ka yallŋ.

<sup>20</sup> Nŋmŋŋ naari ka yiwo nɔaŋ wɔbalɔka, ama ka yiwo hagarŋŋ wŋa.

<sup>21</sup> Bia nŋ yaala? Nŋ yaala n keŋ nŋ jiginŋ aŋaŋ nŋŋmŋna yaa n keŋ sɔmm aŋaŋ choti.

## 5

*Dɔgɔntŋ die dŋ kenne juu Masia dɔdɔsɔrɔŋ ma wŋa*

<sup>1</sup> Ka seŋ yiwo wusie ba bala dŋ dɔgɔntŋ bie nŋ ma, wudieke vuodiekemba dŋ kaabɔnana bugile gbanŋ kaanŋ yi. N wɔŋya dŋ wɔnyŋ benne nŋ sɔnsɔŋ ta dɔaga aŋaŋ v nɔsa.

<sup>2</sup> Ama nŋ yaa kalinbaani ta ka chɔga viivi ka wŋa. Nŋ tŋŋ mɔ nŋ yallŋma sɔgɔchɔsɔŋ ta vuodieke dŋ yine die wo nŋ tŋŋ vɔari wa a nyŋŋ nŋ lagŋkɔ ma.



yi haltien yaa ta kaaba bugile yaa a yi kuugaaru yaa a yi vuodieke di nyunene daan a buge, yaa a yi gaaru; ni daa ken kala anan wa gban a dii nyindiike.

<sup>12</sup> Ka ka yi n tuma di n dime vuodiekemba di kana ka di Masia sariya. Da nunu vuodiekemba di dina Masia wa muna ni dii ni chanchaan sariya?

<sup>13</sup> Nmij bala u dii vuodiekemba di kana ka di Masia wa sariya. Ka won maagi mu Nmij gban ku sun di, "Yaguma wubiatitien a nyin ni jigin."

## 6

### *Sariya diile wia*

<sup>1</sup> Du yi ni wonyi di yaa wun anan u chanchaan vuodieke dan di yine Masia didusuru, ta ka nag wari a ga Masia didusuru jigin di ba ga wonsi, ama ta nag ka a ga vuodiekemba di kana ka di Masia wa sariya diile jigin, ka wo viivi?

<sup>2</sup> Ni ka siba a baari di Masia didusuruba bala ba ken dii tngban ka gie vuosi sariya? Ta di yi ni nan daansi dii tngban ka gie vuosi sariya die nunu ni kaan biagi a dii sariyabisi lele gie?

<sup>3</sup> Ni ka siba di ti bala ti ken dii malakasi sariya? Du yi die, bia yine ti kaan biagi a dii lele gie berin sariya?

<sup>4</sup> Du yi ni yaa wia, bia wia ni yaa gara vuodiekemba Masia didusuru batan di yilinene di ba ka yi jaan jigin?

<sup>5</sup> Naa yiwo viivi a yi ni. Du yi nuhaguruŋ di nan ni sunsuŋ, vuonj wori ni suŋ a yaa yianj a baan biagi wonsi ka?

<sup>6</sup> Ama ni batanj naga tanj a gara sarɔyadiilin diekemba di kana ka yi Masia yada wa jiginj ba die ni sarɔya.

<sup>7</sup> Ni wone yaa wɔa ananj ni nɔmballi gbanj, dagɔya di ni wɔŋ chɔɔsiya. Du yi fu nɔmbua di chɔɔsi fu yaa a nyiri fu ta fu saagi, di ka kpɔa?

<sup>8</sup> Ama nɔnɔŋ ni yine vuodiekemba di nyirinana ta gbata vuosi ananj ni Masia didɔsuruŋ chanchaalij gbanj.

<sup>9</sup> Ni ka sɔba baari di vuobiati kaanj ye Nɔmɔŋ naari a juu? Ni gaama ni gbanj, vuodiekemba di yine dɔgɔnti tɔɔma yaa ta kaaba bugile yaa hɔgɔkpana ananj daakpana tɔɔma yaa dembinj diekemba di yaa lɔla a dɔaga ananj ba dembinj chanchaalij,

<sup>10</sup> yaa gbɔgbaturuŋ yaa haltielij yaa vuodiekemba di nyunene daanj a buge yaa kɔagaaruŋ yaa gaaruŋ, genbe mana wonyi kaanj juu Nɔmɔŋ naari ma

<sup>11</sup> Ni batanj die sɔwa dene; ama ta Nɔmɔŋ di sugiri ni wɔbiati a taanj, ta ni wa yi ɔ vuosi ta bi yi sɔgɔyaluntielij ɔ jiginj, ti Yɔmɔtienj Yisa Masia ananj Nɔmɔŋ Halikasika wɔa.

*Ni nagɔma ni nyinjanij a yime wudieke di baan biri Nɔmɔŋ saanj*

<sup>12</sup> Ni batanj bala di, “Wɔuŋ ka chɔari.” Di yiwo wusie, ama daa jaanj mana vɔna a yi ti. Ni bala di jaanj ka chɔari, ka yiwo wusie, ama manuj n kaanj vaa jaanj yalla muŋ a tumma.

13 Nı batan baarı dı, “Nyindiike yiwo nyuuti sutı, ta nyuuti dian yiwo nyindiike sutı.” Ka yiwo wusie, ama Nımun nan chwıstı a mana. Nımun ka naan ti nyıngbanıy dı ti yaa tuma dıgıntı tuma, ama dı ti yaa jıama ti Yomıtien. Ti Yomıtien sına ti nyıngbanıy.

14 Nımun die sıgırı wa ti Yomıtien a nyıy kun me, die gban v nan daansı a sıgırı ti anan v hagarıv.

15 Nı ka sıba a baarı nı nyıngbanıy taası wa anan Masia nyıngbanıy? Die wıa, nı nan nagı nyıngbanıy dieke dı taasına anan Masia nyıngbanıka a nagı taası anan vuodieke dı yinene hogokpana tuma? Die kaan wıy yi, naada.

16 Nı ka sıba a baarı dı vuodieke dı nagına v gban a lagına anan vuodieke dı yinene hogokpana tuma, wınyıy anan vuoke mı bınyıy wa nyıngbanıy balınyıy? Dı maagıya Nımun gbanıv sıy dı, “Dem bınyıy anan hogıv nan lagıy tan a yi nyıngbanıy balınyıy.”

17 Ama vuodieke dı nagına v gban a lagıy anan ti Yomıtien, ti Yomıtien anan wa lagıy yiwo haalıbalınyıy.

18 Nı chwıy nyıy daakpana anan hogokpana tuma ma. Da tumbıatı mana yinene vuota nyıngbanıy ma; ama vuodiekemba dı yinene daakpana anan hogokpana tuma nıy tuma bınyıy a yıa ba gban gban ba nyıngbanıy.

19 Nı ka sıba a baarı nı nyıngbanıy yine Halıkası dieke nı tuone nyıy Nımun jıgıy juonyıy, ta v bıe mı? Nı ka sı nı gban, Nımun sına nı;

<sup>20</sup> dama ɔ nagɪ wa Masia zumbɔ a daa nɪ mɪŋ, die wɪa nɪ nagɪ nɪ nyɪŋgbaniŋ a yime wudiekemba dɪ baan bɪrɪ ɔ saan.

## 7

### *Wɔpɪasɪka yaa gamma hɔgɔ faariŋ wɪa*

<sup>1</sup> Lele, n yaala n yiŋŋi wɔpɪasɪ diekemba nɪ maagina a pɪasɪ mɪŋ wa mɪŋ. Die nɪ pɪasiya dɪ, “Dɪ vɪna mɪŋ dɪ yi vuon dɪ ka faari hɔgɔ yaa a yallɪ chɔrɔ?”

<sup>2</sup> Daakpana anan hɔgɔkpana tɔɔma dɪ faasɪna dala wɪa, dɪ vɪna dɪ dembin mana yallɪma ɔ gban gban hɔgɔ, ta hɔgɔ mana dian yallɪma ɔ gban gban chɔrɔ.

<sup>3</sup> Dɪ vɪna dɪ dembin nagɪ ɔ gban a yi ɔ hɔgɔ ta hɔgɔ dian nagɪ ɔ gban a yi ɔ chɔrɔ.

<sup>4</sup> Hɔgɔ wa ka sɪ ɔ gban gban nyɪŋgbaniŋ, ɔ chɔrɔ sɪna. Dembin dian ka sɪ ɔ gban gban nyɪŋgbaniŋ ɔ hɔgɔ sɪna.

<sup>5</sup> Nɪ daa zetime tan nɪ nyɪŋgbaniŋ choti, sie sanŋa dieke nɪ ken yi nɔabalɪmɪŋ dɪ nɪ jɔɔsɪ Nɪmɪŋ; ta a kɔan chaan nɪ bi lagɪma tan, amɔ Sitaani kaan biagɪ magɪsɪ nɪ, ta nyanŋɪ nɪ nɪ kana kaan biagɪ yigi nɪ gban wɪa.

<sup>6</sup> Dɪ yiwo wɔbalɪka man balɪ ama daa mɪra.

<sup>7</sup> N tɪ nan yaala dɪ vuon mana bemme sɪba n benne die wo ta ka faari hɔgɔ, ama vuon mana yaa wa wudieke ɔ biagina yie ka yi piini yiri yiri a nyɪŋ Nɪmɪŋ jigin.

<sup>8</sup> N kpaamɪŋ wɔnna a yɪa vuodiekemba dɪ yene ka faari hɔɔŋ yaa ye ka yallɪ chɔrɔ anan



kpihoguba. Nɩ bemme nɩ nyɩna ma sɩba n benne dene wo.

<sup>9</sup> Ama dɩ yi nɩ kaanɩ biagi yigi nɩ gbanɩ, die nɩn dembisi faarɩma hooɩ ta hooɩ yallɩma chullɩn, dama nɩ faarɩ hooɩ yaa yallɩ chullɩn dɩ kpana aɩaɩ nɩ baanɩ dɩ yaa ka lola ama nɩ kaanɩ biagi kɩv ka.

<sup>10</sup> Vuodiekemba dɩ faarɩna hooɩ aɩaɩ vuodiekemba dɩ yalla chullɩn, n yɩa nɩ mɩra, daa manɩn n zienneke, ama dɩ yiwo tɩ Yomɩtien zienneke, dɩ hogɩ da keɩ nyɩn ta vaa v chɩrɩ,

<sup>11</sup> ama dɩ yi v yi die, dɩ mɩ v bemme v nyɩna ma yaa v yɩnɩ ga v chɩrɩ wa jigɩn, ta dembinɩ dɩaɩ da keɩ zeti v hogɩ.

<sup>12</sup> N bala naa a yɩa vuotɩɩkaha dɩaɩ, (Manɩn n balala naa daa tɩ Yomɩtien) dɩ, dɩ yi Masia dɩdɩsrɩ dɩ yaa hogɩ, ta hogɩ wa dɩ ka yi Masia dɩdɩsrɩ ama ta saagi dɩ v aɩaɩ wa nan dɩ beri, dembike daa keɩ zeti wo.

<sup>13</sup> Ta hogɩ dieke dɩaɩ dɩ yine Masia dɩdɩsrɩ ta yaa daa dieke dɩ kana ka yi Masia dɩdɩsrɩ, ama ta daa wa dɩ saagi dɩ v nan dɩ beri aɩaɩ wa, hogɩ wa da keɩ nyɩn v jigɩn.

<sup>14</sup> Dembinɩ dieke dɩ kana ka yi Masia dɩdɩsrɩ ama ta v hogɩ dɩ yi, hogɩ wa wɩa Nɩmɩnɩ daansa chɩrɩ wa sɩba wɩnɩn Nɩmɩnɩ gbanɩ gbanɩ v vuosi; ta dɩ yi ta hogɩ wa dɩaɩ dɩ ka yi Masia dɩdɩsrɩ ama ta v chɩrɩ wa dɩ yi, Nɩmɩnɩ daansa hogɩ wa sɩba wɩnɩn Nɩmɩnɩ gbanɩ gbanɩ v vuosi. Dɩ daa die ba ballɩ tɩn nan dɩ sɩ sɩba vuodiekemba dɩ kana ka jɩama wusie Nɩmɩnɩ ballɩ, ama dɩ sɩna die wo, Nɩmɩnɩ tuo be mɩnɩ.

15 Ama dı̄ yi ta vuodieke dı̄ kana ka yi Masia dı̄dusı̄rɔ wa dı̄ yaala ɔ zeti vuodieke dı̄ yine Masia dı̄dusı̄rɔ wa ɔ vaa wa aŋ ɔ ga. Dama die nı̄ŋ mı̄raha ka bı̄ bɔbı̄ ba wɔnyı̄ mana. Nı̄mı̄ŋ wa tı̄ dı̄ tı̄ bemme aŋaŋ sɔgı̄fı̄alı̄ŋ.

16 Fɔnı̄ŋ hɔgɔ dieke dı̄ yine Masia dı̄dusı̄rɔ wa, lala fɔ baa fɔ yi a sım̄ma dı̄ kaan̄ bı̄agı̄ a gbatı̄ fɔ chɔrɔ a taan̄? Ta fɔnı̄ŋ daa dieke dı̄ yine Masia dı̄dusı̄rɔ wa, lala fɔ baa fɔ yi a sım̄ma dı̄ kaan̄ bı̄agı̄ a gbatı̄ fɔ hɔgɔ a taan̄?

*Bemme sı̄ba Nı̄mı̄ŋ dı̄ wana fɔ die wo*

17 Nı̄ wɔnyı̄ mana bemme beri dieke tı̄ Yɔmɔtien̄ dı̄ ziene fɔ wo aŋaŋ fɔ sına die wo ta Nı̄mı̄ŋ dı̄ vɔarına fɔ wa. Naa man̄ daga Masia dı̄dusı̄rɔŋ lagı̄ŋkɔ jı̄gı̄ŋ mana dı̄ ba dı̄a.

18 Vuodieke dı̄ gobine ɔ kɔlı̄ ta Nı̄mı̄ŋ dı̄ ye a wa wa, ɔ bemme die; ta vuodieke dı̄aŋ dı̄ kana ka gobi ɔ kɔlı̄ ta Nı̄mı̄ŋ dı̄ wa wa ɔ dı̄aŋ ɔ bemme die.

19 Vuodieke dı̄ gobi aŋaŋ vuodieke dı̄ kana ka gobiye a mana yiwo nyɔarı̄. Wudieke dı̄ yine nı̄ŋŋmına yine nı̄ dı̄ma Nı̄mı̄ŋ mı̄raha vı̄nı̄ŋ.

20 Vuon̄ mana bemme die ɔ sına die ta Nı̄mı̄ŋ dı̄ keŋ wa wa.

21 Dı̄ yi ta die yiwo yɔmɔ ta Nı̄mı̄ŋ dı̄ keŋ vɔarı̄ fɔ, daa vaa ka mugisi fɔ, ama dı̄ yi fɔ tien̄ dı̄ yi fɔ sien̄ dı̄ fɔ ga yɔrı̄ nan bı̄agı̄ yi die.

22 Vuodieke die yine yɔmɔ ta Nı̄mı̄ŋ dı̄ keŋ vɔarı̄ wa ɔ wa bı̄rı̄ŋ wa tı̄ Yɔmɔtien̄ sıtı̄ ta bie ɔ dı̄ŋŋɔ; die gban̄ vuodieke dı̄ sına ɔ gban̄ ta Masia dı̄ keŋ vɔarı̄ wa, ɔ wa bı̄rı̄ŋ wɔnı̄ŋ Masia yɔmɔ.

23 N̄m̄uṅ daa n̄u m̄uṅ, die w̄ia n̄u daa bur̄uṅ vuosi ȳoṅṅis̄u.

24 N̄ n̄umball̄i, n̄u bemme aṅaṅ N̄m̄uṅ s̄iba n̄u benne die saṅṅa dieke die n̄u bur̄ina Masia d̄id̄us̄ir̄iba.

*Yaa gamma vuodiekemba yene ka faar̄uṅ h̄oṅṅ yaa yall̄i ch̄ull̄iṅ aṅaṅ k̄pih̄oṅṅba w̄ia*

25 Lele n̄uṅ, n̄ bala ȳia vuodiekemba d̄i yene ka faar̄uṅ h̄oṅṅ yaa d̄i yene ka yall̄i ch̄ull̄iṅ, ama daa t̄i Ȳoṃuṅt̄iṅ ȳina m̄uṅ sien̄ d̄i n̄ bal̄i naa; ama n̄ bala n̄ suṅanyile d̄i daḡina m̄uṅ dene; dama t̄i Ȳoṃuṅt̄iṅ d̄i ch̄iḡina m̄uṅ z̄oṅṅ w̄ia v̄ suṅṅi m̄uṅ maṅ yi wusie b̄ibal̄it̄u.

26 Saṅka gie d̄i t̄vana w̄ia, n̄ yile d̄i d̄i v̄ina d̄i vuon̄ bemme v̄ wone beri die wo.

27 Dū yi f̄u yaa h̄oṅṅ, die n̄uṅ daa keṅ zeti wo. Ta dū yi f̄u ye ka faar̄uṅ h̄oṅṅ, daa keṅ faar̄u h̄oṅṅ b̄ibra.

28 Dū yi f̄u faar̄u wa h̄oṅṅ yaa a yall̄i ch̄ur̄u, ka ka yi b̄ian̄, ta dū yi h̄oṅṅ dieke d̄i yene ka yall̄i ch̄ur̄u d̄i yall̄i ka ka yi b̄ian̄; ama n̄ yaala n̄ kaḡi n̄u a nȳuṅ wa mugisi dieke vuodiekemba d̄i yalla h̄oṅṅ aṅaṅ vuodiekemba d̄i yalla ch̄ull̄iṅ d̄i yesinene t̄uṅṅbaṅka gie me wo ma m̄uṅ.

29 N̄ n̄umball̄i, t̄i Ȳoṃuṅt̄iṅ ken̄iṅ ḡbigiye m̄uṅ, die w̄ia a nȳuṅ jinne yaa gamma d̄i v̄ina d̄i vuodiekemba d̄i yalla h̄oṅṅ bemme s̄iba ba ka faar̄u h̄oṅṅ,

30 ta vuodiekemba d̄i k̄unana wa bemme s̄iba ba wo s̄uḡich̄uṅṅ; ta vuodiekemba d̄i lalana bemme s̄iba ba wo s̄uḡif̄al̄uṅ; ta vuodiekemba dinene nȳuṅ bemme s̄iba ba wo jaan̄ mana;

<sup>31</sup> ta wudiekemba vuonj mana dı yinene tıngbanjka gie me daa vaa ba baga faasi bemme a ma. Dama tıngbanjka gie dı sına die lele gie wo, ka kaanj yvası anj ka tıanj ga.

<sup>32</sup> N ka yaala dı jaanj mugisi nı. Daakpanj nıj daansa v baanj yi die a tıanj tı Yomıtienj tıuma anj ka fıalı tı Yomıtienj sıj.

<sup>33</sup> Ama vuodieke dı yalla hıgv nıj baga bie tıngbanjka gie nyinti ma, dama v yaala v yi mıj anj v hıgv sıj fıalı.

<sup>34</sup> Die wıa v yalı wa sıjanyile bule. Hıgv dieke dı bına wo chırv yaa hıgvıta baga gbanj bie tı Yomıtienj tıuma ma ananj v baanj yi die a nagı v wıj mana a bırıj Nıııj sıtı, wudieke v yinene ananj v yilinene wudieke wo; ama hıgv dieke dı yalla chırv nıj baga bie tıngbanjka gie nyinti ma, dama v yaala v yi mıj anj v chırv sıj fıalı.

<sup>35</sup> N bala naa dama n yaala n sıjıjı nı mıj, n ka yaala n kagı nı, ama n yaala nı bemme vıııj, ta nagı nı gbanj a yi tı Yomıtienj tıuma ma ta daa vasıma.

<sup>36</sup> Dıı yi dembinj dı yaa bandaa ta ba kenj sıj dı ba kaanj faarı tanj, ta dıı yi dembike dı yile yi dı ka mıjıjı yi bandaa wa, ta v yile dı v kaanj bıagı yigi v gbanj, dı vına dı v yime wudieke v yaalala anj ba faarı tanj dama bıanj wo a ma.

<sup>37</sup> Ama vuodieke sıj dı hagırıj, ta v sıba a baarı wıj kaanj mugisi wo, ta v nan bıagı yigi v gbanj, ta yile v sıj ma daa vuonj mugisine wo dı v kaanj faarı hıgvıta wa, die vııj na.

<sup>38</sup> Vuodieke faarına v bandaa wa, dı vına; vuodieke dıanj dı kana ka faarı v bandaa wa,



vuodieke dı naanna jaan mana, ı ma tı yaa miivoli; ta Yomıtien balımıny nyına ma benne, wınyı ı yine Yisa Masia. U ma die jaan mana dı naan; ta ı ma tı bı yaa miivoli.

<sup>7</sup> Daa vuony mana sıbına wusieke gie. Vuosi batan kaabı wa bugile a yvası, die wıa ba ken dii nyindiike me, ba ıaan yile dı a yiwo buun nyindiike. Ba yada ka hıgıı, die wıa ba ıaan yile dı ba yaa bıan.

<sup>8</sup> Daa nyindiike diekemba tı dinene baan vaa tı gbigi Nmıny; tı kaan waarı jaan dı yi ta tı ka dii nyindiikehe, yaa tı kaan ye jaan dı yi tı diihe.

<sup>9</sup> Dı yi nı ka chıarı bugile nyindiike diile ama nı summa ta daa vaa a diile gaan Masia dı dııııny diekemba yada dı kana ka dala wa.

<sup>10</sup> Ta vuodieke yada dı kana ka dala wa dı ye nıny vuodiekemba dı bala dı nı yaa sıbıny ta nı bie buun juony me a die jadieke ba kaabına yı bugilehe, naa nan vaa ı gban ı ga dii nyindiike diekemba dı yine buun nyindiike.

<sup>11</sup> Fınyı vuodieke dı yine sıbınytien wo, fı sıbıku nan chııı fı nımbıa dieke yada dı kana ka dala wa, vuodieke Masia die dı kpine a gbatı wa a taan wa.

<sup>12</sup> Fı yie naa a yie bıan a yıa fı nımbalı, ta chııııa ba yada dieke dı kana ka dala wa, ka daga dı yie bıan yıa Masia mıny.

<sup>13</sup> Die wıa, dı yi nyindiike dieke n dinene wa dı vasa n nımbıa dı yine bıan, die nıny n kaan bı ıııı nıny bıbra amı n kaan vaa ı yi bıan.

### *Nmuj Tontontu berij wia*

<sup>1</sup> N ka su n gban? N ka yi Masia tontontu? N ka ye ti Yomutien Yisa? Daa n tuma dieke n tonnana a ya ti Yomutien Yisa wia ni ken yi yada?

<sup>2</sup> Du yi ta vuosi batan di ka saagi di n yiwo Masia tontontu, ama ninu ni di yiwo talasi ni saagi! Dama ni nagina ni gban a taasi anan ti Yomutien wo dagina di n sen yiwo Masia tontontu.

<sup>3</sup> Du yi vuosi di bala a chusa n saan, n nan yinji balu naa a vuaru n gban:

<sup>4</sup> Ti wo sien di ti dime ta nyume ti tuma wia?

<sup>5</sup> Ti bi wo sie dieke ti baan nan nagi ti hoguba diekema di yine Masia yada wa a di dia anan ba siba Masia tontontu batan anan ti Yomutien nimbali anan Piita die di yi die wo?

<sup>6</sup> Yaa ni yile di manan anan Banabasi nyuna ma muna ti tuma ti nyuuti wia?

<sup>7</sup> Soja bia tonnana tuma ta bi tune u gban? Ta muna bala u suone tisi ama ta ka dii a biehe? Yaa muna bala u yaguma donsi ama ta kaan nyu a biisin?

<sup>8</sup> N nagina vuota berin a balu naa; daa die gban Mosisi mura ha di balu?

<sup>9</sup> Di maagya Mosisi mura ha ma di, "Du yi fu nagi naakvakun a tuma fu kuan tuma, daa bobu ka nuan ma di ka daa jobuma." Nmuj бага bie wo niige nyuna ma?

<sup>10</sup> Daa ti wia die u balu naa? Wusie, die a maagi wa ti wia. Vuodieke di kuanana anan vuodieke di gobinene tuma ba tumaha ta yaa tama di ba nan ken puo zaaha muj.

11 Die ti suo wo N̄m̄ūj Halikası nyinti nı ma, dı ka m̄ū dı ti tuo nyūngbanūj nyinti a nyūj nı jigin̄?

12 Dū yi vuosi batan̄ dı yaa sien̄ dı ba tuo sun̄jın̄ gie a nyūj nı jigin̄, dı ka m̄ū dı tun̄j ti faasi tuoke?

Ama die ti ka nagi ti yalla sieku gie a tuo nyinti a nyūj nı jigin̄, ama die ti die wahala jaan̄ mana ma; dama die ti ka yaala ti vaa Masia w̄w̄ūnaha gie w̄ıarı kuv̄an̄.

13 Nı ka siba a baari dı vuodiekemba dı tun̄nana N̄m̄ūj jıam̄ūj juokpen̄kpıkū s̄ūj yese ba nyindiike me, ta vuodiekemba dıan̄ dı tun̄nana kaabūj korin̄ jigin̄ yese ba nyindiike a nyına kaabıkū ma?

14 Die gban̄ gban̄ N̄m̄ūj dı yi n̄van̄ dı vuodiekemba dı m̄s̄ūlınana ı w̄w̄ūnaha yesime ba nyindiike a nyına ka ma.

15 Ama man̄ūj n ka nagi sieti gie kaanı mana a tun̄j t̄uma, ta n ka bı maaga naa dı nı yi m̄ūj jaan̄. Man̄ kpi dı kpıa an̄an̄ wudieke wıa n yalla nȳs̄ūj nıgıj̄ baan̄ nyūj n nuusi me.

16 N ka yaa nȳs̄ūj nıgıj̄ yaa gamma w̄w̄ūna dieke n m̄s̄ūlınana wıa, dama dı yiwo talasi dı n m̄s̄ūlıma ha. W̄ubıan̄ nan dı bie n ma dū yi man̄ ka m̄s̄ūlı w̄w̄ūnaha.

17 Dū yi man̄ tun̄j v̄arı wa t̄umaha n gban̄ gban̄, n tun̄j nan ye tune, ama n ka v̄arı ka n gban̄ gban̄, N̄m̄ūj die nagına a yi n nuusi me dı n t̄uma.

18 Bıa yine n tune? N tune yine n m̄s̄ūlınana w̄w̄ūnaha ȳarı wa, ta ka naga sie dieke n yalla w̄w̄ūnaha t̄uma ma wa a tuose jaan̄ wa.



19 N bie wo n dɔŋŋɔ, n ka yi vuon yɔmɔ, ama n nagɔ wa n gban a bɔrɔn vuon mana yɔmɔ dɔ n vaa vuosi pam keŋ Yisa Masia jigin.

20 Juu vuosi jigin, n nagɔ n gban a yi sɔba banɔn dɔ n yi an ba ye gbatɔtanɔn. Vuodiekemba dɔan dɔ dɔna Mosisi mɔraha, n nagɔ wa n gban a yi sɔba ba wɔnyɔ mɔn, ama n gban mɔraha ka yigi mɔn, ta yaala dɔ vuodiekemba dɔ dɔna mɔraha ye gbatɔtanɔn

21 Vuodiekemba dɔ kana ka dɔ mɔraha, n nagɔ wa n gban a yi sɔba ba wɔnyɔ dɔ ba ye gbatɔtanɔn. Naa ka dagɔ sɔba n ka dɔsa Nɔmɔn mɔraha; n dɔa Masia mɔraha mɔn.

22 Vuodiekemba ba yada dɔ kana ka dala wa n tarigɔya mɔn sɔba ba wɔnyɔ dɔ ba ye gbatɔtanɔn. N tarigɔ wa n gban sɔba vuon mana mɔn a yi vuon mana dɔ dɔ sɔ die mana batan nan ye gbatɔtanɔn.

23 N yie wɔaha gie mana wɔvɔnaha wɔa, dɔ n keŋ gɔtɔ a ye ka nyɔarɔ.

24 Nɔ sɔba a baarɔ chɔgɔla ma vuosi ŋaana chɔga ama vuobalɔmɔn nyɔna ma ŋaana dii, ta tuo ka tune. Die wɔa, nɔ chɔgɔma a dii ta tuo ka tune.

25 Chɔchɔgɔla mana mɔa mɔn ta yige ba gban dɔ ba keŋ tuo tune dieke dɔ kana ka yɔasa anan kpatɔn, ama tɔnɔn tɔ tɔma dɔ tɔ keŋ tuo tune dieke dɔ wone kpatɔn haahuu.

26 Die wɔa man chɔga ta n nine dɔ bie ka kpatɔn ma ta ka chɔga yɔrɔ yɔrɔ; die wɔa man sɔ sɔba nuugunɔnɔgɔrɔ dieke dɔ kana ka viise n nuugume yɔrɔ yɔrɔ.

27 N ka yaala manɔn vuodieke dɔ mɔvɔnana wɔvɔnaha a yɔa vuosi keŋ waarɔ ka tune. Die

wia man mugise n nyinḡbanuḡ aḡ ka saaga a yia muḡ.

## 10

### *Kpaamuḡ yaa gamma bugile wia*

<sup>1</sup> N nɔmballɔ, n yaala nɔ summa dɔ nuḡmaan die lige tɔ chɔɔḡkɔsɔba mana muḡ, ta ba mana die dɔ garɔsɔ mɔḡkɔrɔrɔ muḡ.

<sup>2</sup> Die ba mana die lagɔsɔna a sɔ Nmuḡ nyaabu nuḡmaaku aḡaḡ mɔḡkɔrɔrɔ sɔḡ, ta die bɔrɔḡ Mosisi kvaḡanduɔrɔḡ.

<sup>3</sup> Ba mana die lagɔsɔya muḡ a dii nyindiike dieke Nmuḡ Halikasika dɔ yɔna ba,

<sup>4</sup> ta die mana dɔ bɔ lagɔḡ a nyuu nyaan dieke Nmuḡ Halikasika dɔ yɔna ba wa; dama ba mana die lagɔsɔna a nyuu nyaan dieke die dɔ nyɔna Nmuḡ haalɔbɔ taḡ dieke die dɔ beline be wo. Tannɔ die yiwo Masia.

<sup>5</sup> Aḡaḡ die mana, Nmuḡ sɔḡ die ka fɔalɔya aḡaḡ ba juɔɔ, die wia die ɔ vaa ba kpi kpi, ta ba vɔrɔtɔ die dɔ jaasɔ a dɔa dɔa haḡrɔ ma.

<sup>6</sup> Die wia, wiaha gie yiwo dagɔtɔ a kpaana tɔ dɔ tɔ daa yaalɔma bɔaḡ sɔba die ba yaalɔnana die wo,

<sup>7</sup> yaa tɔ juama bugile sɔba ba batan die dɔ yine die wo, ka maagɔya Nmuḡ ḡbanɔ sɔḡ dɔ, “Ta vuosisi die dɔ sɔḡ kalɔ a dii ta nyuu ta die haḡ mi a sie ta juama bugile.”

<sup>8</sup> Tɔ tɔma dɔḡɔntɔ tɔma sɔba batan die dɔ tɔma die wo, ta dabalumuḡ ba vuosi tuse banɔsɔ-le aḡaḡ ba taa dɔ kpi wo.

9 Tı daa magısuma tı Yomotien sıba batan die dı yine die, ta die nyinvuuke die dı dıŋ ba a kuu wa.

10 Tı da vuuma sıba batan die dı yine die wo ta kuŋ malaka die dı keŋ kuu ba wa.

11 Naa mana die yiye mıŋ a yi ba dı ka yi dagıtı, ta ba maagı ha a dıan dı a yi kpaamıŋ a yi tıuŋ vuodiekemba dı benne saŋŋa dieke dınta dı bala ka kpatı wa naa.

12 Die wıa, vuodieke dı yilinene dı u mıŋŋı zie, summa ta daa keŋ nan.

13 Magısu dieke mana dı kenne nı ma yiwo magısu dieke dı ŋaana a kien vuosi ma. Ama Nımuŋ yiwo wusietien ta kaan vaa nı juu magısu dieke dı hagırına a tıan nı; ama saŋŋa dieke magısuŋ dı keŋ juu nı u nan yı nı hagırı dieke nı baan bıagı a nyanŋı ka a nyıŋ ka ma.

14 Die wıa, n nımbalı, nı vuarı nı gban a nyıŋ bugile yiri yiri kaabıŋ ma.

15 N bala yıa nı dama nı yiwo yıantielin, nı gban nı yilime yaa gamma wudieke n bala naa wa.

16 Daa dieke tı ŋaana bıra Nımuŋ ta nyuo wo wo dagıya dı tı mana lagıŋ a tınsa Masia zımbu mıŋ; ta paanu dieke tı ŋaana gbieri gbieri a ŋoba wa, dagıya dı tı mana lagıŋ a tınsa Masia nyıngbanıka mıŋ.

17 Ka yine paanu goluŋ balımuŋ, ta tıuŋ nıŋ tı dala mıŋ ta lagıŋ a yi nyıngbanı balımuŋ, dama tı mana lagınyıa a ŋoba paanu goluŋ balııka.

18 Daansıma, Juu vuosisi. Ba vuodiekemba dı dinene jadieke ba kaabına a yı Nımunu lagınyıa mıŋ anan tan a yie kaabaha koriku me.

19 Manuḡ n balala wudieke wo, dı dagıya muḡ dı buubu anan nōḡ dieke ba kaabına a yi ka wa yaa nybarı? Aayi, ka wo nybarı.

20 N bala muḡ dı vuodiekemba dı kaabına kaaba a yıa bugile, ba kaaba yıa jumbıatı muḡ, daa Nmıḡ. Die wıa n ka yaala nı lagıma anan jumbıatı.

21 N ka saagıya dı nı lagıḡ a nyume tı Yōmōtien Masia nyinnyuuke, ta bı nyume jumbıatı nyinnyuuke. N ka saagıya dı nı dime a nyıḡ ma tı Yōmōtien kpalı ma ta bı dime a nyıḡ ma jumbıatı kpalı ma.

22 Tı mıa muḡ dı tı Yōmōtien yallıma nyan-taati? Tı hagırtı a tıan wa muḡ?

23 Vuosi batan baartı dı, “Tı yaa sien dı tı yi wııḡ mana.” Wusie; ama daa jaan mana vına. “Tı yaa sien dı tı yi wııḡ mana.” Ama daa wııḡ mana yalla nybarı.

24 Da yilime fı nyına ma fı wıa, ama yilime fı chanchaalıḡ wıa.

25 Nı ḡōbıma nōḡ dieke ba yalla daa nyōḡ ma, ta daa pıasıma wōpıasıka diekemba nan mugisi nı sōḡanyile,

26 dama dı maagıya Nmıḡ gbankvı ma dı, “Tıḡḡbanvıka gie anan ka nyinti mana yiwo Nmıḡ sıtı.”

27 Vuodieke dı kana ka yi Masia dıdııstıvı ama ta keḡ bōmıstı fı nyındiike ta fı yaala fı ga, die nıḡ dime nyındiike dieke mana vı nagına zıeḡ fı ta daa pıasıma wōpıasıka diekemba dı baan mugisi fı sōḡanyile.



4 Die wɪa dembin dieke dɪ jʊʊsɪnana Nɪmɪŋ yaa a bala Nɪmɪŋ wɪa yaalɪŋ ma ta ligi ʊ sikpen anan jaan ka yɪa Masia julma.

5 Hɔgʊ dieke dɪan dɪ jʊʊsɪnana Nɪmɪŋ yaa a bala Nɪmɪŋ wɪa ama ta ka ligi ʊ sikpen anan jaan, ʊ churʊ wa ʊ yie viivi me, ka nan dɪ sɪ sɪba ʊ wɔŋ wa ʊ sikpen.

6 Ama dɪ yi hɔgʊ wa dɪ ka ligi ʊ sikpen, die nɪŋ dɪ vɪna dɪ ʊ chɪa ʊ sikpen zoosi. Ama ka ŋaana yi viivi dɪ hɔgʊ wɔŋ ʊ sikpen yaa chɪa ʊ sikpen zoosi wo, ʊ mʊ ʊ ligi wo ʊ sikpen.

7 Dɪ ka mʊ dɪ dembin ligi ʊ sikpen dama Nɪmɪŋ die naanna wa ʊ nɪasɪ wa ta bɪ yi Nɪmɪŋ bɪrɪŋ, ama hɔgʊ nɪnɪŋ yiwo dembin bɪrɪŋ.

8 Dama dembin ka naan nyɪŋ hɔgʊ ma, ama hɔgʊ naanna nyɪŋ dembin me.

9 Nɪmɪŋ die ka naan wa dembin a yɪ hɔgʊ ama die ʊ naan wa hɔgʊ a yɪ dembin.

10 Ta malakasi wɪa, dɪ vɪna dɪ hɔgʊ ligi ʊ sikpen an ka yi dagɪtɪ dɪ ʊ churʊ wa yiwo ʊ sikpen tien.

11 Ama tɪ Yɔmɔtɪen jigin nɪŋ, dɪ yi dembin dɪ wori, hɔgʊ kaan dɪ beri, ta dɪ yi hɔgʊ dɪan dɪ wori, dembin dɪan kaan dɪ beri,

12 dama Nɪmɪŋ die nagɪ wa dembin gambin a naan hɔgʊ, ta hɔgʊ dɪan dɪ mɪra dembin, ama jaan mana nyɪŋ wa Nɪmɪŋ jigin.

13 Nɪ pɪasɪ nɪ gban sɪba dɪ vɪna dɪ hɔgʊ jʊʊsɪma Nɪmɪŋ ta ka ligi ʊ sikpen?

14 Ama tɪ berin ma dagɪya dɪ dɪ yi ta dembin dɪ yaa sikpen zoowagɪtɪ ka yiwo viivi a yɪ wa;

15 ama dɪ yi hɔgʊ dɪ yaa zoowagɪtɪ ka yɪa wa

vuonij, hõgv zoosi yiwo v sibubij.

<sup>16</sup> Ama dũ yi vuonij dũ yaala v nigt ninhagurij yaa gamma ka ma, n nan balũ dũ tunij yaa Masia didũsũri chanchaalij die dũ benne mana wo chvara a guti naa ma.

*Yaa gamma ti Yõmutien nyindiike diile wia  
(Mat. 26.26-29; Maki 14.22-25; Luki 22.14-20)*

<sup>17</sup> Wudieke n yaala n balũ naa nũj, n ka bira nũ ka wia, dama nũ ñaana lagũma añañ tañ wa a yie wudieke wo, wo nyũari a yia nũ ama ka chũsa nũ mũj.

<sup>18</sup> Bumbũñañ wũj yiwo, n wũnya mũj ba balala dũ nũ ñaana lagũma tamba wa, luginj ñaana bie nũ sũnsũj, ta mañ tuo a tañ dii dũ a yiwo wusie.

<sup>19</sup> Dũ yiwo wusie dũ luginj nan dũ beri, dama kanij ka bala ka dagũ vuodiekemba dũ senne dũ wusie sieku yaalij ma.

<sup>20</sup> Nũ ñaana keñ lagũma wa daa ti Yõmutien nyindiike nũ ñañ die.

<sup>21</sup> Dama nũ ñaana lagũj wa, vuonij mana ñañ die v diile ta ka chũsa v chanchaalij, ta batañ kũma kũj ta batañ dũañ dũ die a chaga, ta batañ dũ nyuo a buge, ta batañ dũañ dũ ka yese a nyuo.

<sup>22</sup> Nũ wo tige a baañ nyuu ta dii mi? Yaa nũ ka yia Ñmũj vuosi jũlma ta yie zõõlntielibe dũ die viivi? Bia nũ yaala n bala nũ yaa gamma wũri gie mi? N nan bũri nũ wiaha gie ma? Aayũ, n kaañ bũri nũ.

<sup>23</sup> N tuo wo dagũkũ gie a nyũj ti Yõmutien jiginj ta nagũ yia nũ: dũ yũj dieke ba posine ti Yõmutien Yisa chañ, die v nagũ paanũkũ,

24 a waasi N̄m̄uḡ, a yi ke gbieri gbieri a naḡiḡa a ȳi ʋ kvaḡand̄uḡs̄iḡba d̄i ba ḡob̄i, ta baari d̄i, “N̄ nȳḡḡban̄uḡ w̄onna maḡ baa n̄ naḡi aḡ ba k̄uḡ m̄uḡ n̄i w̄ia. N̄i yime naa a t̄uḡs̄iḡma n̄ w̄ia.”

25 Nȳindiikehe kvaḡ, ta ʋ b̄i naḡi daaḡ aḡaḡ nyaan̄chib̄iḡ a baari d̄i, “Daabu gie yiwo n̄ z̄iḡ daḡiḡi a daga d̄i N̄m̄uḡ ȳi wa n̄bahaal̄iḡ a ȳi vuota, saḡḡa dieke n̄i yaala n̄i nyu, n̄i nyume a t̄uḡs̄iḡma n̄ w̄ia.”

26 Saḡḡa dieke mana n̄i keḡ ḡoba t̄i Ȳoḡm̄uḡtiḡ paan̄ʋ gulim̄iḡ ta nyuo daabu gie, n̄i bala vuosi d̄i t̄i Ȳoḡm̄uḡtiḡ die kpiye m̄uḡ a ga t̄uḡḡ saḡḡa dieke ʋ bala ʋ ȳiḡḡi keḡ.

27 Die w̄ia, vuodieke n̄uḡ mana d̄i keḡ ḡob̄i t̄i Ȳoḡm̄uḡtiḡ paan̄ʋku ta nyu daabu, sie dieke ʋ kana ka m̄uḡ d̄i ʋ ȳi die, die vuoke mi yiwo b̄iaḡ a ȳi t̄i Ȳoḡm̄uḡtiḡ nȳḡḡban̄uḡ aḡaḡ ʋ z̄im̄b̄uḡ m̄uḡ.

28 Vuon̄ mana m̄uḡḡi w̄on̄s̄i ʋ gban̄, ta ye ḡob̄i paan̄ʋku ta nyu a daabu.

29 Vuodieke n̄uḡ d̄i kenne ḡob̄i paan̄ʋku ta nyu daabu ta ka s̄iba d̄i ka zie t̄i Ȳoḡm̄uḡtiḡ nȳḡḡban̄ka nan̄ ma, ʋ nan̄ ye t̄ib̄idat̄i dieke d̄i ȳine b̄iaḡ ʋ ḡob̄ina ta nyuo w̄ia.

30 Die ȳine n̄i pam d̄i ȳuaḡi ta yi wab̄it̄i, ta bat̄aḡ d̄i kpi kpi.

31 Ama d̄uḡ ȳi t̄i nan̄ wol̄iḡ a w̄on̄s̄i t̄i gban̄ ta ye ḡob̄i ta nyu, t̄i kaan̄ ye t̄ib̄idat̄iḡ.

32 T̄i Ȳoḡm̄uḡtiḡ die t̄i sariya ta data t̄i t̄ib̄idat̄iḡ, am̄ʋ ʋ kaan̄ ch̄uḡs̄i t̄i saḡḡa dieke ʋ bala ʋ ch̄uḡs̄i t̄iḡḡban̄ka gie vuosi wo.

33 Die w̄ia, n̄ n̄umball̄i, d̄uḡ ȳi n̄i keḡ laḡis̄i taḡ d̄i n̄i dii t̄i Ȳoḡm̄uḡtiḡ nȳindiikehe, n̄i ch̄uḡs̄iḡma taḡ.



34 Ama vuodieke nuŋ koŋ dı yalla, ta ʋ kaanɔ bɔagɔ a chɔsɔ, die nuŋ ʋ woliŋ dii ʋ tigiŋ me, ta ye keŋ, die kaanɔ dı yaa tıbıdatıŋ a keŋ ʋ ma saŋŋa dieke nı kenne lagıŋ tamba wa. Wɔtɔalɔkaha nuŋ maŋ keŋ keŋ, n nan balı nı.

## 12

### *Yaa gamma Nmuŋ Halıkasıka piinisi wıa*

1 N nımbalı, yaa gamma Nmuŋ Halıkasıka, n yaala nı sımma ka piinisi dı sına die aŋaŋ wusie.

2 Nı sıba a baarı saŋŋa dieke nı yene ka yi Masia yada wa, die nı jıama bugile, jadieke dı kana ka bala wıa, ta die yaa nı gaama sieti pam ma.

3 N yaala nı sımma dı dı yi Nmuŋ Halıkasıka dı bie vuodieke ma, die vuoke kaanɔ bɔagɔ yuori ʋ nuarı a chɔsɔ Yısa saanɔ; ta vuonɔ dıarı kaanɔ bɔagɔ a balı dı Yısa yine tı Yɔmɔtienɔ, sie Nmuŋ Halıkasıka bie ʋ ma.

4 Nmuŋ Halıkasıka piinisi yiri yiri benne, ama Halıkası balıŋka yınana a mana.

5 Nmuŋ jıamıŋ yiri yiri benne, ama Yɔmɔtienɔ balıŋka tı jıama.

6 Tɔɔma yiri yiri dıarı benne, ama Nmuŋ balıŋka vasınana vuonɔ mana dı tɔɔma ʋ tɔɔma.

7 Nmuŋ yı Masia dıdısırıŋ mana hagarıŋ yiri yiri muŋ dı a dagı dı Halıkasıka bie ba ma, dı tı sunɔŋi Masia dıdısırıŋ mana.

8 Halıkasıka nan yı vuonɔ yıarı wɔbalıka; ta bu yı wɔnyı dıarı sıbıŋ ta ʋ bala sıbıŋ wɔbalıka, ama a mana nyınna Halıkası balıŋka jigiŋ.

<sup>9</sup> Halikasika yia vuon yada, ta bi yia wonyi diaŋ haŋ dieke di vasinana yuagutieliŋ di yese gbaamuŋ;

<sup>10</sup> ta bi yia wonyi diaŋ haŋ u biagi tuma mamachi tuma; ta bi yia u wonyi diaŋ yiaŋ u biagi a yiŋŋi bala Nmŋ wia; ta bi yia wonyi diaŋ yiaŋ dieke u biagi a siba piini dieke di nyinna Nmŋ Halikasika jigiŋ aŋaŋ jadieke di kana ka nyŋ Halikasika jigiŋ; ta bi yia wonyi diaŋ yiaŋ u biagi bala jabaliki yiri yiri diekemba ba kana ka womma; ta bi yia wonyi diaŋ yiaŋ u biagi yiŋŋi bala jabaliki dieke u kana ka womma ha chiaŋ.

<sup>11</sup> Naa yiwo Halikasika tuma, ta u yia vuon mana die piini siba wŋŋ Halikasika di yaalala die.

### *Nyŋŋbanŋ wbalika wia*

<sup>12</sup> Masia su siba nyŋŋbanŋ; nyŋŋbanŋ yiwo nyŋŋbanŋ balumuŋ ama ta puo puo luŋa luŋa, ama ka puone puo die mana ka ye yiwo nyŋŋbanŋ balumuŋ.

<sup>13</sup> Ti mana vuodiekemba di yine Juu vuosi aŋaŋ vuodiekemba di kana ka yi Juu vuosi, aŋaŋ yŋŋŋŋŋ, aŋaŋ vuodiekemba di sina ba gbaŋ, ba su ti mana Nmŋ nyaan aŋaŋ Halikasika balŋka muŋ di ti lagŋ a yi nyŋŋbanŋ balumuŋ; ta Halikasika balŋka di suuli ti mana.

<sup>14</sup> Nyŋŋbanŋka ka yi chubalumuŋ, ama a dala muŋ.

<sup>15</sup> Du yi nan di baari di, "N kana ka yi nuun wia n ka gŋti nyŋŋbanŋka ma" daa die nan di baa ka yi aŋ ka kaan gŋti nyŋŋbanŋka ma.

16 Ta du yi ta tubu dı baaru dı, “Manu n ka yi nimbin die wıa n ka gıtu nyungbanka ma”, daa die tubu dı baa ka yi an ka kaan gıtu nyungbanka ma.

17 Du yi ta nyungbanka mana dı lagu a yi nimbin, lala ka baa ka yi a wımma wıa? Ta du yi ka lagu yi tubu, lala ka baa ka yi a wıny nyuugin?

18 Ama Nmıny lagu wa nyungbanka gie luga luga mana a yi nyungban balımu u yaalala dene.

19 Du yi a mana dı lagu yi jabalımu, ka tu nan yi nyungbanı?

20 Dı suna die wo, nyindiekemba dı taasına nyungbanka dala mu, ama a mana yiwo nyungban balımu.

21 Die wıa, nimbin kaan bıagı balı yı nuun dı, “N ka yaala fu”, yaa sikpen balı yı nan dı, “N ka yaala fu.”

22 Ta tı nyungban luga luga diekemba dı taasına nyungbanı ma ta su siba a wo hıgıru, du yi a wori nyungbanka kaan bıagı a yi wıny.

23 Nyungban luga diekemba ta tı daansına ta ka faası wo jılma wa, hanıy tı mınyı daansa anan nınyına. Die wıa tı mınyı lige vuosi nine me tı luga diekemba dı kana ka mu dı vuosi ye,

24 ta luga diekemba dı muna vuosi yesime tı ka ligihe. Nmıny lagu wa tı nyungbanka sie dieke me luga diekemba dı wone jılma wa tı faası daansa.

25 U yiwo naa dı nyungbanka luga mana lagu a tuma vınyı, ta luga mana бага bemme hanıy ba ma.

26 Dii yi nyuŋbanŋka luŋbalumuŋ di die wahala nyuŋbanŋka mana dinene wahala dene; ta di yi nyuŋbanŋka luŋbalumuŋ di ye julma nyuŋbanŋka mana yaa wa suguŋfaluŋ muŋ.

27 Nuuŋ nu laguŋ yiwo Masia nyuŋbanŋka, ta nu wunuŋ mana yiwo u nyuŋbanuŋ luŋuŋ.

28 Die wia Nmuŋ di vuari Masia tuntuŋba Masia diduŋuruŋ ma, ta ba yi nuŋŋanduŋuruŋ; a bi guŋtu vuari naazuŋaluŋ; ta vuari didaguŋuŋ; a bi guŋtu vuari vuodiekemba di tunnana mamachi wia; a bi guŋtu vuari vuodiekemba di u yua ba haguŋuŋ ba biagu gbaama yuaguŋtieliŋ; ta vuari susuŋŋiriŋ; a bi vuari vuodiekemba u yua ba yuaŋ ba biagu daansa tuŋmaha; ta bi guŋtu vuari vuodiekemba di biagu balala nyuŋbaluku yiri yiri diekemba ba kana ka wumuŋa.

29 Daa vuouŋ mana yine Masia tuntuŋtu, yaa naazuŋa, yaa didaguŋuŋ yaa vuodiekemba di yalla haguŋuŋ a biagu tuŋa mamachi tuŋa.

30 Daa vuouŋ mana yalla haguŋuŋ a biagu gbaama yuaguŋtieliŋ, yaa a biagu bala nyuŋbaluku gaasu diekemba ba kana ka wumuŋa, yaa daa vuouŋ mana nan biagu a yiuŋŋi a balu nyuŋbaluku gaasu diekemba ba kana ka wumuŋa a chiŋasu.

31 Nu yaaluŋa piini diekemba di yine pi-inikuŋuma aŋaŋ nuŋŋumuŋa.

N nan daguŋ nu sie dieke di tuŋanna a mana.

## 13

### *Choti wia*

1 To, Dii yi manŋ biagu bala nyuŋbaluku gaasu mana, yaa a biagu bala malakasi jabaluŋuŋ, ama

ta wo choti anan vuosi, n su siba gungan yaa bimbilimin watu mu.

<sup>2</sup> Du yi man yaa piini dieke a baan biagi yinji bala Nmun wa, yaa ta yaa sibu mana yaa ta biagi siba wolo bika wa mana, yaa ta yaa yada dieke di baan biagi a yi ta tankpenkpun voo jigin kaanu a ga jigigaan, ama ta wo choti anan vuosi, n yiwo yori.

<sup>3</sup> Du yi man nagi n nyinti diekamba n yalla mana a yi zoolintielin, ta nagi n gban a yi di ba juo bolin Masia wa, ama ta wo choti anan vuosi, ka wo nyaru a yi mu.

<sup>4</sup> Vuodieke di yaa choti, yaa wa suguru ta bi chiga vuosi zoolin, u wo sugiban, yaa kuulin yaa kotun-n gban,

<sup>5</sup> u wo kalinbaani, choti ka yie u chanchaalin yori yori, yaa ta faasuna yaala u kastu ma vurun, yaa ta ja sunyurun yori yori, u ka naga ban dieke ba yinene wo a yie u sun ma.

<sup>6</sup> Vuodieke di yalla choti ka yaa sugifalin yaa gamma ban ma, ama ta yaa sugifalin anan wusieke.

<sup>7</sup> Vuodieke di yalla choti ka gbaliga; u yada anan u tama anan u suguru wo kpatin.

<sup>8</sup> Choti wo kpatin. Ama du yi Nmun wa yinji baliku ka nan ken kpati, ta du yi wobaliku gaasu balin ka nan ken kpati, ta du yi sibu ka nan ken kpati.

<sup>9</sup> Lele nu, ti siba wa bita ta Nmun wa yinji baliku piinike gban di yuori a dagiti bita mu.

<sup>10</sup> Ama sanja di ken tugi ta Nmun di dagiti a mana, wudieke di benne bita wa nan kpati.

11 Saŋŋa dieke die n yine buabin die n bala sɪba buabin, ta die yie nyinti sɪba buabin, ta die yile sɪba buabin, ama wana lɔa naa, n vaa wa balibisiŋaŋ wɪa.

12 Wudieke ti sɪbɪna lele wo yayaa muŋ, ta sɪ sɪba ti ŋaana daansa dige me ta ka yese vuutuŋ; ama ti nan keŋ ye he yaaluŋ ma. Wudieke n sɪbɪna lele gie wo yayaa muŋ, ama n nan keŋ sɪbaha vuutuŋ sɪba Ŋmuŋ di sɪbɪna muŋ vuutuŋ die wo.

13 Tɔ, yada aŋaŋ tama aŋaŋ choti, nyinti ataa wa gie benne; ama choti tiaŋ a mana.

## 14

### *Halikasika piini wɔbalika bɪbra*

1 Ni yaaluŋa choti a tiaŋ jaan mana; ama ta bu yaaluŋa Ŋmuŋ Halikasika piini aŋaŋ nuŋŋmuŋa, a tiaŋ a mana ni faasi yaaluŋa piini dieke di yine Ŋmuŋ wɪa yiŋŋi baliku.

2 Vuodieke di balala nyuŋbaliki gaasi diekemba u kana ka wɔmma ta Ŋmuŋ Halikasika di yi wa wa, u bala yi Ŋmuŋ daa vuota, dama vuota ka sɪba a chɪasi, u ŋaana bala loburuŋ wɪa Halikasika haŋuruŋ ma wa.

3 Ama vuodieke di yiŋŋine bala Ŋmuŋ wɪa, bala yi vuota ta suŋŋe be ta kpaŋŋɪsa ba ta yi ba sɔŋɪfaŋ.

4 Vuodieke di balala wɔbaliki gaasi dieke u kana ka wɔmma suŋŋe u gbaŋ nyuŋa; ama vuodieke di yiŋŋine bala Ŋmuŋ wɪa suŋŋe Masia diduŋsɪrɪba mana.

5 N tiŋ yaala ni mana baluŋa nyuŋbaliki gaasi diekemba ni kana ka wɔmma, ama a tiaŋ ka n

tɪŋ yaala nɪ mana yinŋi balɪma Nɪmɪŋ wɪa mɪŋ. Vuodieke dɪ yinŋi bala Nɪmɪŋ wɪa, ka yaa nyɔɔrɪ a tɪaŋ vuodieke dɪ balala wɔbalɪkɪ gaasi dieke ɔ kana ka wɔmma, sie vuonŋ bie mi ta nan biagɪ yinŋi balɪ wɪaha a dagɪ Masia dɪdɪsɪrɪŋ aŋ ka sunŋi be.

<sup>6</sup> N nɪballɪ, dɪ yi maŋ keŋ nɪ jigɪŋ a bala wɔbalɪkɪ gaasi diekemba n kana ka wɔmma, bia sunŋin maŋ yɪa nɪ? Sie maŋ keŋ a yuori nyindieke dɪ nyɪna Nɪmɪŋ jigɪŋ a dagɪ nɪ, yaa yɪaŋ, yaa a yinŋi balɪ Nɪmɪŋ wɪa a yɪ nɪ, yaa dagɪkɔ a taŋ.

<sup>7</sup> Dɪ yi nyindiekemba dɪ wone mɪsɪ ba yaa laala dɪ ka tarɪga a kpaŋ, lalɪa vuosi dɪ baa ba yi a sɪmma a kpaŋ chɪaŋ?

<sup>8</sup> Dɪ yi vuodieke wɪnana kantana dɪ ka mɪŋŋɪ wɪ nɪŋŋmɪna wɪla, mɪna baanŋ yi siri aŋaŋ tɔŋ?

<sup>9</sup> Die gbaŋ gbaŋ dɪ sɪ, dɪ yi fɔ bala yɪa vuosi aŋaŋ jabalɪkɪ dieke ba kana ka wɔmma, lalɪa ba baa ba yi a sɪmma wudieke fɔ balala chɪaŋ? Dɪ nan dɪ sɪ sɪba bala yɪa wa bɔlɔgɪsɪŋ.

<sup>10</sup> Nyɪŋbalɪka yiri yiri pam benne dɔnɪa ma, ta a mana dɪ yaa a chɪasɪ.

<sup>11</sup> Ama dɪ yi maŋ ka sɪba jabalɪkɪ dieke vuonŋ dɪ bala yɪa mɪŋ, vuodieke dɪ balala a yɪa mɪŋ nan dɪ yi chaanɔ n jigɪŋ ta n dɪaŋ yi chaanɔ ɔ jigɪŋ.

<sup>12</sup> Nɪ senne yaalala Halɪkasɪka piini wo, nɪ yaalɪma piini dieke dɪ baanŋ sunŋi Masia dɪdɪsɪrɪŋ mana.

<sup>13</sup> Vuodieke dɪ balala nyɪŋbalɪkɪ gaasi diekemba ɔ kana ka wɔmma, mɔ ɔ jɔɔsɪ wa





<sup>22</sup> Die wia, wɔbalɩki gaasi yiwo Nɔmɔŋ haɣurɔŋ dagɩti a yia vuodiekemba dɩ kana ka yi Masia yada wa, daa vuodiekemba dɩ yine wo yada wa. Ama Nɔmɔŋ wia yinɔŋi balɩkɔ yiwo dagɩti a yi yada tielin, daa vuodiekemba dɩ kana ka yi Masia yada wa.

<sup>23</sup> Du yi Masia didɩsurɩŋ mana dɩ lagɩŋ tan, ta vuon mana dɩ bala jabalɩki gaasi diekemba ba kana ka wɔmma, ta vuodiekemba dɩ kana ka yi Masia didɩsurɩŋ yaa vuodiekemba dɩ kana ka sɩba a wia dɩ ken juu, ba kaanɔ balɩ dɩ nɩ juo yɩŋyaati?

<sup>24</sup> Ama du yi ta Masia didɩsurɩŋ dɩ lagɩŋ tan, ta tuose Nɔmɔŋ wia a yinɔŋi bala yia tan ta vuodiekemba dɩ kana ka yi Masia didɩsurɩŋ yaa vuodiekemba dɩ kana ka sɩba a wia dɩ ken juu, ba nan mɩŋŋɩ dɩ ba yiwo tɔntɔmbiati tielin yaa gamma wudieke ba wɔnna wa ta dii ba gban gban sariya.

<sup>25</sup> Ta yuori balɩ wudieke dɩ benne ba sɔɣɩti ma, ta sɔɔŋ gbigiri a birɩ Nɔmɔŋ ta baari dɩ, "Wusie, Nɔmɔŋ senɩ bie nɩ jigɩŋ."

### *Masia didɩsurɩŋ dɩ mɔna ba jama Nɔmɔŋ dene*

<sup>26</sup> N nɩballɩ, n balɩkɔ gie chiɩŋ? Du yi nɩ ken lagɩsɩ tan dɩ nɩ jama Nɔmɔŋ, ta wɔnyɩ ŋaan yaa wa yɩɩ, ta wɔnyɩ dɩanɩ dagɩŋ, ta wɔnyɩ dɩanɩ wudieke Nɔmɔŋ dɩ yuorine a dagɩ wa, ta wɔnyɩ dɩanɩ wɔbalɩki gaasi diekemba ɔ kana ka wɔmma, ta wɔnyɩ dɩanɩ dɩ biagɩ bala wɔbalɩki gaasi diekemba ɔ kana ka wɔmma a chiɩsɩ, nɩ yime genhe mana sie dieke dɩ mɔna a sunɩjime Masia didɩsurɩŋ.

27 Dii yi ba yaala ba balu wubaliku gaasi diekemba ba kana ka wumma ba daa tian vuosi bale yaa bataa, ba baluma wonyi wonyi, ta vuon dian bemme mi a daga a chias kaani kaani.

28 Ama dii yi ta vuodieke di baan biagi a daga a chias di wori, die nu vuodieke di balala wubaliku gaasi diekemba u kana ka wumma tari ta baluma yima u nyuna ma anan Nmij.

29 Ni vaa naazvalij bale yaa bataa baluma Nmij waha, ta vuotalikaha juma wudiekemba ba balala wa.

30 Ama dii yi ta vuon di kalu nu son ta Nmij di yuori u waha a daga wa, ta u yaala u yinji balu Nmij waha, vuodieke di balala wa tari.

31 Ni mana nan biagi yinji balu Nmij waha wonyi wonyi an ka yi vuon mana bugiri an ka kpanjisi vuon mana.

32 Vuodieke di yalla piini dieke di yine Nmij waha yinji balu nan biagi yigi u gban a chisi u sanja,

33 dama Nmij ka wa ti di ti yime waha tora tora, ama u wa ti di ti bemme somm.

Die di mu di summa sanja dieke Nmij vuosi di ken lagij.

34 Hoguba mu ba mu ba nua somm Masia didusurij lagumij jigin, ama ba mu ba son ba gban tngban ta wumma siba Nmij miraha di daguna die wo.

35 Dii yi ba yaala ba summa wun, ba pasu ba chullij tige me, dama ka yiwo viivi di hogu balu waha Masia didusurij lagumij jigin.

36 Nmij waha gie die ka wolin piili wo nu jigin, yaa daa nu nyuna ma jigin ka ken tugi.



<sup>7</sup> Naa kvaṅ chaṅ die ʋ nyuṅ Jemisi jigiṅ, ta die keṅ nyuṅ ʋ tontontuba mana jigiṅ.

<sup>8</sup> Ka kvaṅ kvaṅ die ʋ keṅ nyuṅ n gbaṅ n jigiṅ, manṅ vuodieke die dɪ sɪna sɪba n daṅ ka tɔgɪya ta ba muri muṅ wa.

<sup>9</sup> Masia tontontuba mana ma manṅ n yine vuodieke dɪ wɪarɪna ba kvaṅ, ta die ka mu dɪ ba wasɪma muṅ Masia tontontu, dama die n vaa Masia dɪdɪsɪruṅ dɪ dii wahala pam.

<sup>10</sup> Ama Ŋmuṅ die chɪgɪma muṅ zɔɔluṅ ta suṅṅi muṅ maṅ yi vuodieke n yine jinne naa, ta die ʋ yɪna muṅ suṅṅi dieke wo dɪ ka yi yɔrɪ. Dama n ŋmɪntɪ wa niṅ a tuṅ a tuṅ tontontu banṅ ba mana, ama dɪ ka yi manṅ n tɔna naa, ama Ŋmuṅ suṅṅi dieke die dɪ benne n ma wa tɔna die.

<sup>11</sup> Dɪ yi manṅ yaa banṅ ba muɔlɪnana wɪaha, wɔbalɪŋka tɪ mana dɪ muɔla, ta kanṅ nɪ yi yada wa.

### *Yaa gamma kuṅ haḡuṅ wɪa*

<sup>12</sup> Dɪ yi tɪ muɔla dɪ Masia die haḡɪ kuṅ me, laha nɪ batanṅ dɪ baarɪ dɪ kunti ka daansɪ haḡɪ kuṅ me?

<sup>13</sup> Dɪ yi kunti dɪ kaṅ daansɪ haḡɪ kuṅ me, die nuṅ Masia gbaṅ die ka haḡɪya kuṅ me.

<sup>14</sup> Ta dɪ yi Masia die dɪ ka haḡɪ kuṅ me, die nuṅ tɪ wo wɪuṅ a baṅ muɔlɪ a yi nɪ, ta nɪ dɪanṅ dɪ wo wɪuṅ a baṅ tuo dii.

<sup>15</sup> A bɪ gɔtɪ, tɪ bɪ chɪba wɪa a yɪa Ŋmuṅ dama tɪ baarɪ dɪ ʋ sɔgɪrɪna Masia a nyuṅ kuṅ me, ama dɪ yi kuṅ haḡuṅ dɪ wori die nuṅ die ʋ ka sɔgɪrɪ wa a nyuṅ kuṅ me.

16 Dı yi wusie dı kunti dı ka haga kuŋ me, die nuŋ Nmuŋ die ka sugrı Masia a nyuŋ kuŋ me.

17 Dı yi Masia dı ka hađı kuŋ me, die nuŋ nı yadaka yiwo yarı, ta nı tontumbiatı ye bie nı ma.

18 Ta ka nan bı dađı dı vuodiekemba die dı yine Masia yada wa ta kpi wo baya muŋ.

19 Tı yine Masia yada wa, dı yi ka yaa nyuarı tuŋgbaŋka gie beriŋ nyuna ma, die nuŋ tı wıa tuŋ nan dı yaa zooluŋ a tuŋ vuon mana.

20 Ama ka yiwo wusie dı Nmuŋ die seŋ sugrı wa a nyuŋ kuŋ me muŋ. Wuŋuŋ Masia yiwo vuodieke die dı woliŋ hađı kuŋ me, ta ka dađı dı vuodiekemba die dı kpine gbaŋ nan daansı hađı kuŋ me.

21 Vuota die yaa kuŋ a keŋ tuŋgbaŋka gie me; die gbaŋ gbaŋ vuota dı bı yaa kuŋ hađı a keŋ.

22 Dama Adami wıa ta vuota mana dı kpie, die gbaŋ gbaŋ Masia wıa vuota nan hađı kuŋ me.

23 Vuon mana yaa ı kuŋ hađı saŋa muŋ; Masia die woliŋ hađı, ta vuodiekemba dı yine ı vuosisi nan daansı hađı ı keŋiŋ daraŋ.

24 Ka kuŋ chaŋ kpatıŋ nan keŋ, Masia nan daansı a nyanŋı ŋmuŋsikpeŋ naara aŋaŋ yikotielıŋ aŋaŋ hađıtielıŋ, ta nađı naarı a yı ı Chooluŋ Nmuŋ nuusi me.

25 Masia nan daansı yi naaŋ a ga tuđı saŋa dieke Nmuŋ dı bala ı nyanŋı ı dataası mana a nađı ba yi ı nuusi me.

26 Dataaŋ dieke Nmuŋ dı bala ı wıarı kuŋ a chıııı yine kuŋ.

27 Dı maadıya Nmuŋ gbaŋku suŋ dı, “U nan nađı jaŋ mana a yi ı nuusi me”, ama ka ka dađı

siba N̄m̄uḡ gbaḡ ḡoṭi wa jaan̄ mana wa ma, dama w̄oṇuḡ N̄m̄uḡ bala ʋ naḡi jaan̄ mana a yi Masia nuusi me.

<sup>28</sup> Ta jaan̄ mana d̄i keḡ a bie Masia nuusi me saḡḡa dieke wo, ʋ gbaḡ ʋ nan daans̄i bie N̄m̄uḡ nuusi me, vuodieke d̄i yine ta nyinti mana d̄i bie ʋ nuusi me wo; ta N̄m̄uḡ d̄i s̄u jaan̄ mana.

<sup>29</sup> D̄u yi kunti d̄i ka haga kuḡ me, bia w̄ia vuosi batan̄ d̄i ziele vuodiekemba d̄i kp̄ine nan̄ ma a sia N̄m̄uḡ nyaabu? D̄u yi kunti d̄i ka haga, bia w̄ia ba yie die?

<sup>30</sup> D̄u yi kunti d̄i ka haga kuḡ me, bia yine ta t̄uṇuḡ t̄i juo w̄okp̄uma ma saḡḡa mana?

<sup>31</sup> N̄ n̄imballi, n̄ tuole kuḡ daan̄ mana m̄uḡ! N̄ yaa nȳoṇuḡ n̄uḡuḡ n̄i ma aḡaḡ n̄i taas̄ina aḡaḡ Yisa Masia t̄i Ȳoṃoṭien̄ wo, naa w̄ia maḡ bala die.

<sup>32</sup> D̄u yi wudiekemba Efesusi t̄uḡ vuosisi die yine m̄uḡ aḡ ka s̄u s̄iba n̄ waga aḡaḡ d̄oṃbiati naa, bia nȳoṇuḡ maḡ nan̄ ye aḡaḡ n̄ waga aḡaḡ ba wa d̄u yi kunti d̄i ka haga kuḡ me? D̄u yi d̄i kunti d̄i ka haga kuḡ me die n̄uḡ, “N̄i vaa t̄i dime ta nyume, ta s̄umma a baari sorin̄ t̄i nan̄ kpi.”

<sup>33</sup> N̄i da vaa vuon̄ gaḡ n̄i. D̄u yi vuov̄una aḡaḡ vuobiati d̄i laḡis̄uḡ ch̄uḡ, ka ch̄oṇsa vuov̄unaha berin̄ m̄uḡ.

<sup>34</sup> N̄i yin̄ḡi ye ȳian̄ ta vaa n̄i t̄oṃbiati. N̄i batan̄ ka s̄iba N̄m̄uḡ, die w̄ia maḡ maaga naa d̄i n̄ yi n̄i viivi.

*Nȳuḡban̄uḡ d̄i bala ka s̄u dene kuḡ haḡuḡ kv̄an̄ chaḡ*

<sup>35</sup> Vuon nan piasi di, “Laha kunti di baa ka hagi kunj me? Ba nyngbanuj baa ka summa laha?”

<sup>36</sup> Gaambu wa gie, du yi fu kenj buru jaan tungban ma ka ka nyuune ntaala ka hubgiya.

<sup>37</sup> Fu kenj bura, daa tuka gban gban fu njaan nagi a buru, ama ka bie fu njaan nagi a buru siba zaa yaa jadieke mana.

<sup>38</sup> Ama Nmuj nan vaa bini mi nyuun ta su siba u yaala ka summa die, ta binj mana yaa ka tunj di sina die.

<sup>39</sup> Nyngbanjisi mana ka yi bunyi, vuota yaa nyngban balumuj, ta donjisi yaa nyngban balumuj, ta nembisi dianj di yaa nyngban balumuj, ta zaasuj dianj di yaa nyngban balumuj.

<sup>40</sup> Nmuj sikpen nyinti yaa a nyngbanuj ta tungban njan nyinti dianj di yaa a nyngbanuj. Nmunsikpen nyinti yaa a twanj vununj ta tungban njan nyinti dianj di yaa a twanj vununj.

<sup>41</sup> Nmunnu yaa ka twanj chaanuj, ta chukub dianj di yaa ka twanj chaanuj, ta chummarisisi dianj di yaa a twanj chaanuj. Ta chummarisi sunj a mana di yaa chaanuj tora tora.

<sup>42</sup> Die di vaa di summa kunti di kenj hagi kunj me. Vuota nyngbanuj njaan kpie muj, ta ba guohe, ama a hagi kunj me a nan tarigi, dama ka kaan daansi kpi.

<sup>43</sup> Ba ka guo ti ananj vununj, ama ti nan kenj hagi ananj vununj, ba bi ka guo ti ananj hagiruj, ama ti nan kenj hagi ananj hagiruj.

<sup>44</sup> Ba guo ti ananj tungbanjka gie nyngbanuj muj, ama ti kenj hagi ti nan ye nyngban dieke

dı yine Haalıbu nyuŋbanıŋ. Nyuŋbanı dieke dı yine tuŋbanıka gie nyuŋbanıŋ beri mıŋ ta nyuŋbanı dieke dı yine Haalıbu nyuŋbanıŋ dıaŋ dı beri.

<sup>45</sup> Dama dı maagıya Ŋmıŋ gbanıku sıŋ dı, “Bımbıŋaŋ vuon Adami die yiwo vuota”; ama vuodieke dı kenne kɔaka yiwo Haalı dieke dı yına tı miivoli wo.

<sup>46</sup> Daa nyuŋbanı dieke dı yine Haalıbu die wolinne keŋ, tuŋbanıka gie nyuŋbanıŋ die wolinne keŋ, ta ka kvaŋ chaan ta Haalıbu tvaŋ dı keŋ.

<sup>47</sup> Bımbıŋaŋ vuoke die nyuŋ wa tantı ma, ta vuodieke dı diisine bule wo dı nyuŋ ŋmıŋsikpeŋ.

<sup>48</sup> Vuodiekemba dı yine tuŋbanıka gie sıtu sıu sıba vuodieke dı nyına tantı ma mıŋ, ta vuodiekemba dı yine arızanna sıtu dı sıu sıba vuodieke dı nyına arızanna ma wa.

<sup>49</sup> Ta tı mana nyuŋbanıŋ dı nıasına Adami vuodieke die nyına tantı ma wa, die gbanı gbanı daanı kaanı tı arızanna nyuŋbanıŋ nan sıu sıba Masia nyuŋbanıŋ.

<sup>50</sup> N nıballı, n bala nı dı nyuŋbanı dieke dı yine nɔŋ aŋaŋ zıŋ kaanı bıagı juu Ŋmıŋ naarı ma; ta nyuŋbanı dieke dı hıbgına kaanı bıagı ye miivoli dieke dı wone kpatıŋ.

<sup>51</sup> N yaala n balı nı wıɔɔbıɔkırı gie mıŋ, tı batanı nan kpi, ta tı batanı dıaŋ nan dı bie ba mıı ma; ama tı mana nan tarıgı.

<sup>52</sup> Dınuŋ daarı mi kantaŋ dı kuŋ, tı mana nan tarıgı bınyı lagı lagı sıba nınkamııŋ. Kantana dı kuŋ, kuntu nan hagı kuŋ me aŋaŋ nyuŋbanıŋ dieke dı kana kaanı kpi, ta tınuŋ vuodiekemba



dı benne tı miivoli mi dınuŋ daarı mi wo, nyuŋgbanuŋ nan tarıgı.

<sup>53</sup> Dı yiwo talası dı nyuŋgban dieke dı huŋgına ken tarıgı nyuŋgban dieke dı kana ka huŋga, ta nyuŋgban dieke dı kpinene ken tarıgı a yi nyuŋgban dieke dı kana ka kpiye.

<sup>54</sup> Die wıa naa dı ken yi, ta nyuŋgban dieke dı huŋgına dı ken tarıgı a yi nyuŋgban dieke dı kana ka huŋga, ta nyuŋgban dieke dı kpinene ken tarıgı a yi nyuŋgban dieke dı kana ka kpiye, saŋka mi wudieke dı maagına Nmuŋ gbanıku suŋ nan suuli, dı, “U nyanıŋı wa kuŋ a kpatı.” Dı bı maagı dı,

<sup>55</sup> “Kuŋ sıa fı nyanıŋıku dı beri bıbra?

Kuŋ, lalıa fı baa fı yi a nagı tı yi wahala ma bıbra?”

<sup>56</sup> Bıan vasa kuŋ dı ŋaan yıa tı wahala, ta bıan dı yese ka hagıruŋ a nyına mıraha ma.

<sup>57</sup> Ama tı waasa Nmuŋ anan ı yına tı nyanıŋı tı Yomutien Yısa Masia ma.

<sup>58</sup> Die wıa n numballı, nı muŋı zie ken ken ta daa vaa jaan vıarı nı a nyuŋ Masia kuŋ dıruŋ ma. Nı nagı nı gban a tuma tı Yomutien tuma saŋıa mana, dama nı sıba a baarı tuma diekemba nı tunnana a yıa tı Yomutien wo, kaan daanı nan yarı.

## 16

### *Ligire chıasıŋ wıa*

<sup>1</sup> Lele, n yaala n dagı nı yaa gamma ligire dieke nı chıasına dı nı suŋı Nmuŋ vuodiekemba dı benne Judia ma wa wıa, n yaala nı yime sıba

n dagina Masia didusuruj diekemba di benne Galasia tun ma mun.

<sup>2</sup> Alasiri daan mana, vuonj mana vuaru ligire u baan biagi dene a nyun u tunna a ye ligire dieke wo a duan, amu manj kej kej ni kaan bi chiasu bura.

<sup>3</sup> Manj kej kej n nan maagu gbanu a tun vuodiekemba ni vuaruna an ba yaa ni piinisi a ga Jerusalemi.

<sup>4</sup> Du yi di mu di n ga n gban, die nunu ti nan lagisi ga.

*Pwoli die di sanna di u yi wudieke*

<sup>5</sup> N sanja di n daagu Masedonia tunghan ma; ta a kuan chaan n nan kej ni jigin a kaagu ni, dama di mu di n ga Masedonia tunghan ma.

<sup>6</sup> Fu zi n nan di bie ni jigin daraa ale yaa n nan wiaru ni jigin wuyaalika gie mana; ta ni nan kej sunji mun an n tian ga jigidieke n yaala n ga.

<sup>7</sup> N ka yaala di n kej kaagu ni daraa nmuna ta tian ga, ama du yi ti Yomutien di yi sien, n nan yuasi ni jigin.

<sup>8</sup> N nan wiaru Efesusi gie a ga tugu Pentikosi duuga sanja,

<sup>9</sup> dama sien yuori yi mun mun di n munu tun Masia tumaha, ama dataasi pam dian benne.

<sup>10</sup> Du yi Timoti di kej kej ni kpanju ni gban a munu tuo wo chaantu, dama u gban u tuma ti Yomutien tumaha siba n tunnana die.

<sup>11</sup> Ni summa di vuonj kej daansi wa yoru, ama ni sunji wo ta vaa an u nyun ni jigin anan sugfialu amu u nan viiri kej n jigin, dama n daansa wa anan ti nimbali sien me.

12 Yaa gamma ti numbua Apolosi, n jɔusa wa di wonuɔ aɔaɔ ti numballi keɔ kaagi ni, ama ɔ ka yaala ɔ keɔ lele gie, ama ɔ keɔ ye sien ɔ nan keɔ.

*Yaa gamma kpaamuɔ aɔaɔ waasiɔ wi*

13 Ni gbara ta muɔɔi zie keɔ keɔ ni yadaka ma, ta yallima dembisi aɔaɔ haɔuɔ.

14 Yime jaan mana aɔaɔ choti.

15 Ni wɔɔ sɔba Sitifanasi aɔaɔ ɔ deɔ, die ba yine vuodiekemba di wolinne yi Masia yada Akaya tuɔgbaɔ ma, ta die nagi ba gbaɔ a tuma ya Nmuɔ vuosi. N jɔusa ni n numballi,

16 di ni saagi a yuma vuosi gie chanchaalɔ aɔaɔ vuodiekemba mana di gutina ba ma a tuma pam a ya Nmuɔ vuosi.

17 N sɔɔ fialya muɔ aɔaɔ Sitefanatusi aɔaɔ Fotunatusi aɔaɔ Akayisi kenin wi, dama die ni wone n jigiri, die n yaa wa sugichɔsɔsɔ, ama ba kenne wo n bi wo sugichɔsɔsɔ.

18 Die ba kpaɔɔi muɔ sɔba die ba kpaɔɔisuna ni die wo, ni yuma vuosi gie chanchaalɔ julima.

19 Masia diduɔɔi diekemba di benne Asia tuɔgbaɔ mana waasa ni. Akuyila aɔaɔ Pisisila Masia diduɔɔisɔba di lagisunana jama Nmuɔ ba tigiri me wo waasa ni vuuɔ ti Yɔmɔtien saan ma.

20 Ti numballi mana di benne giena waasa ni.

Ni waasi taɔ vuuɔ vuuɔ.

21 Manuɔ Pɔɔli maaguna waasiku gie giena aɔaɔ n nuuɔ.

22 Vuodieke mana di kana ka cho ti Yɔmɔtien, kaati bie ɔ ma!

*Maranata; ka chuan yiwo, "Ti Yɔmɔtien, keɔ."*

<sup>23</sup> Tɔ Yomɔtien Yisa sunɔji nɔ.

<sup>24</sup> N cho nɔ mana aɔaɔ wusie Yisa Masia saan  
ma.

**Konni**  
**Konni NT (Ghana)**

copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konni

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-07

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 6 May 2025 from source files  
dated 7 May 2025

5d16fd5e-902d-51bf-967c-3e7c4efb8e57